

Inleiding Privaatrecht

Rechten | Erasmus Universiteit Rotterdam

2025 - 2026

EURE-133-771

Tentamengericht | Overzichtelijke structuur

Sinds 1994 | Beoordeeld met een 8,2

€0,00

1 maand lang *gratis* samenvattingen ontvangen?

Maak het studeren makkelijker, nu 1 maand gratis bij het afsluiten van een abonnement!

De voordelen:

- Altijd als eerste je samenvattingen in huis en digitaal in de app
- Je bespaart flink t.o.v. het kopen van losse samenvattingen of pakketten
- De meest complete studiehulp
- Beoordeeld met een 8,3

*Het maandbedrag is per studie verschillend, dit is afhankelijk van het aantal samenvattingen.

Hoe het werkt:

- 🌐 Ga naar www.SlimAcademy.nl
- 🔍 Zoek jouw studie in ons keuzemenu
- ⊕ Voeg het abonnement toe aan je winkelwagen
- 🔗 Voer de code '**STARTSLIM**' in om de korting toe te passen.
- ⚠️ (Let op: de kortingscode is in HOOFDLETTERS)

Welkom bij Slim Academy!

Leuk dat je dit jaar Rechtsgeleerdheid gaat studeren! Dit is de voorbeeldsamenvatting voor **Inleiding Privaatrecht**. Deze samenvatting helpt je de stof sneller te snappen, slim te herhalen én die studiepunten binnen te slepen. Gebruik het dus als aanvulling op de verplichte stof, niet als vervanging!

Met onze samenvattingen:

- ✓ Focus je op de kern van de stof die is geschreven door studiehelden die het vak nu volgen in combinatie met ouderejaars die het vak met een hoog cijfer hebben afgerond.
- ✓ Bespaar je kostbare tijd, zodat jij nog wat voor jezelf kunt doen na een lange dag
- ✓ Heb je altijd toegang via de Slim Academy app waar en wanneer je maar wil
- ✓ Heb je altijd oefenvragen en flashcards om te testen hoe goed jij de stof kent

Meteen van start gaan? 🔥

Ga naar app.slimacademy.nl of download de Slim Academy app

Geen gedoe, gewoon gratis proberen. Start vandaag nog met:

- De digitale samenvattingen voor Inleiding Privaatrecht
- Flashcards & oefenvragen om jezelf te testen
- Altijd en overal studeren: op je laptop, tablet of mobiel

→ En het mooiste? Je hoeft niets aan te schaffen. Gewoon even checken of het wat voor je is.

Vragen? Feedback? Bij ons werken?

Whatsapp ons via 06 81 60 19 60, mail naar klantenservice@slimacademy.nl of join de Whatsappgroep hieronder om je medestudenten om hulp te vragen!

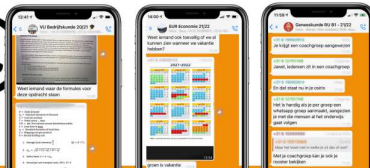
Blijf verder op de hoogte via TikTok of Instagram **@SlimAcademy.nl** of bezoek onze website.

We wensen je veel succes met studeren en bij het halen van jouw tentamens!

Team Slim Academy

JOIN DE WHATSAPP GROEP

- ✓ Chat met jouw mede-studenten
- ✓ Stel al jouw (studie)vragen aan onze studie-experts
- ✓ Krijg extra oefenvragen om jouw kennis te testen
- ✓ Krijg gratis voorbeeldsamenvattingen

Let op: Nadruk en het delen van de samenvatting met derden is uiteraard verboden. De samenvatting is geschreven naar eigen inzicht van de auteur. Gebruik het daarom als aanvulling op de stof, niet als vervanging.

Voorwoord

Beste student,

Voor je ligt de samenvatting van het vak Inleiding Privaatrecht voor de studie Rechtsgeleerdheid. Slim Academy heeft de belangrijkste studiestof voor je samengevat. Zo kun jij zo prettig mogelijk studeren. We wensen je alvast succes met studeren en natuurlijk met het behalen van jouw studiepunten!

Kwaliteit

Omdat wij de kwaliteit van onze samenvattingen zo hoog mogelijk willen houden zijn we benieuwd naar jouw feedback. We sturen je hierom twee weken na ontvangst van de samenvatting een mailtje met het verzoek om de samenvatting te beoordelen. Je zou ons heel erg helpen als je deze invult. Mocht je op een ander moment al opmerkingen, tips of verbeterpunten hebben, mail ons dan op klantenservice@slimacademy.nl, dan gaan wij hier direct mee aan de slag!

Werken bij

Slim Academy is altijd op zoek naar gemotiveerde studenten! Lijkt het je leuk om bij ons aan de slag te gaan met het samenvatten en nakijken van samenvattingen? Dan is de rol van Studieheld zeker iets voor jou. Je kunt werken vanuit huis, krijgt een riante vergoeding en je hebt een studiegerelateerde bijbaan die goed op je cv staat. Heb je interesse? Stuur dan jouw motivatie en cv naar klantenservice@slimacademy.nl.

Nadruk verboden

Samen studeren werkt natuurlijk goed. Wijs jouw vrienden dan ook vooral op de samenvattingen van Slim Academy. Nadruk en het delen van de samenvatting met derden is uiteraard verboden. Als je wilt dat wij in staat blijven de verslagen aan jullie aan te bieden, geef dit verslag dan niet aan derden en laat jouw studiegenoten zelf een exemplaar aanschaffen.

Kom in contact met Slim Academy

Wil je op de hoogte blijven van de ontwikkelingen bij Slim Academy? Kom in contact via:

www.slimacademy.nl
[@SlimAcademy.nl](https://www.instagram.com/SlimAcademy.nl)
klantenservice@slimacademy.nl

We wensen je veel succes met studeren en het halen van jouw tentamens!

Team Slim Academy

P.S. De samenvatting is geschreven naar eigen inzicht van de auteur. Het is en blijft een samenvatting, die als aanvulling op de verplichte lesstof gezien moet worden en geen vervanging is van de verplichte lesstof.

Inhoudsopgave

 Welkom bij Slim Academy!	1
Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Informatie over het vak	4
Week 1	6
Hoofdstukken vermogensrecht	6
Compendium Nederlands vermogensrecht	10
Hoofdstukken uit de Europese Codificatie geschiedenis	17
Week 2	20
Hoofdstukken vermogensrecht	20
Compendium Nederlands vermogensrecht	23
Prota	25
Week 3	27
Hoofdstukken vermogensrecht	27
Hoofdstuk 6	27
Compendium Nederlands vermogensrecht	30
Nawoord	36

Informatie over het vak

Je staat op het punt de samenvatting van Inleiding Privaatrecht te lezen! Deze samenvatting benadrukt de belangrijkste punten van dit vak. Voor meer ondersteuning helpt het Tentamenboekje waar alle stof wat visueel wordt uitgelegd.

Het tentamen

Het tentamen vindt plaats op 29 oktober 2025.

Hoe kan je het beste studeren?

Oefenen is ook de sleutel tot een goed cijfer voor dit examen. Omdat er in dit vak vele manieren zijn om vragen te stellen, met veel mogelijke variaties, moet je proberen om zoveel mogelijk oefenvragen te maken. Op deze manier kun je de meer gecompliceerde vragen van het examen beantwoorden.

Indeling van het vak

Het vak Inleiding Privaatrecht is verdeeld in diverse onderwerpen. In de tabel hieronder worden deze onderwerpen beoordeeld op de relevantie voor het tentamen. De onderwerpen met vijf sterretjes zijn de onderwerpen waar je de meeste punten mee kunt verdienen en de onderwerpen met één ster leveren het minste aantal punten op. De indeling in relevantie is gebaseerd op onze analyse van oude tentamens uit eerdere jaren. Uiteraard biedt dit geen 100% garantie voor de toekomst, dus adviseren we je om de gehele samenvatting door te nemen voor de grootste kans op een voldoende eindbeoordeling

Onderwerp	Relevantie
Verbintenis en overeenkomst	****
Wilsgebreken	***
Opschorting en ontbinding	****
Schadevergoeding	*****
Nakoming en vermogensschade	*****
Overdracht van roerende en onroerende zaken	***
Derdenbescherming en verkrijging	***
Registergoederen	**

Ook als er over sommige hoofdstukken minder vragen komen, moet je er wel voor zorgen dat je ze allemaal goed beheerst, omdat veel hoofdstukken op elkaar bouwen. Je moet de andere hoofdstukken dus al begrijpen als je verder wil met de volgende hoofdstukken. De meeste vragen op het examen zijn een soort combinatie van meerdere hoofdstukken en onderwerpen.

Indeling van de samenvatting

Onze samenvatting voor dit vak is opgedeeld in drie delen. Het eerste deel bevat een samenvatting van de voorgeschreven literatuur, waarin alle verplichte stof van het vak is opgenomen. Daarnaast bieden we een tentamenboekje, waarin de belangrijkste onderwerpen worden herhaald en je nuttige tips vindt voor het examen. Tot slot is er een samenvatting van de hoorcolleges en werkgroepen. Hierin worden de werkgroepvragen beantwoord en wordt de stof uit de hoorcolleges op een heldere manier uitgelegd.

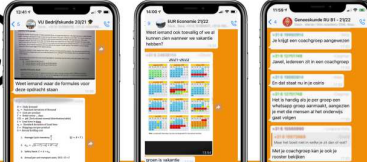
Het kan het geval zijn dat in de laatste weken van de papieren uitgave van de samenvatting, de hoorcolleges en werkgroepen nog niet zijn samengevat. Dit komt doordat het hoorcollege of de werkgroep nog niet heeft plaatsgevonden voorafgaand aan de uitgave van de papieren samenvatting. Mocht dit het geval zijn, dan zullen de missende hoorcolleges en werkgroepen zo snel mogelijk worden toegevoegd aan de digitale versie van de samenvatting die is te vinden in onze app en in de webversie.

Succes met studeren!

Team Slim Academy

JOIN DE WHATSAPP GROEP

- ✓ Chat met jouw mede-studenten
- ✓ Stel al jouw (studie)vragen aan onze studie-experts
- ✓ Krijg extra oefenvragen om jouw kennis te testen
- ✓ Krijg gratis voorbeeldsamenvattingen

Week 1

Voorgescreven literatuur

- **Hoofdstukken vermogensrecht.** Bron: Nieuwenhuis, J.H., Wolters Kluwer, 2025, H. I par.1.1-1.2.4, par. 2.1-2.4
- **Compendium Nederlands vermogensrecht.** Bron: Hijma, J. & Olthof, M.M., Wolters Kluwer, 2023, nrs. 1-4, 5-6, 9-11, 23-25, 28-30, 32-39, 43-45, 315, 452-453, 457, 465-470.
- **Hoofdstukken uit de Europese Codificatie geschiedenis.** Bron: Lokin, J.H.A., Zwolve, W.J. & Jansen, C.J.H., Boom juridisch, 2020, par. VII.3-VII.4 (p. 356-376).

Voorgescreven jurisprudentie:

- HR 17 december 1976, m.nt. P. van Schilfgaarde (Bunde/Erckens);
- HR 30 januari 1959, m.nt. D.J. Veegens (Quint/Te Poel);
- HR 10 april 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4177, m.nt. P. van Schilfgaarde (Oerlemans/Driessen).

Hoofdstukken vermogensrecht

Par. 1.1-1.2.4

Bron: Nieuwenhuis, J.H., Wolters Kluwer, 2025, H. I par.1.1-1.2.4.

De vermogensrechten

Het burgerlijk recht bestaat uit twee onderdelen: **personen- en familierecht** enerzijds en **vermogensrecht** (art. 3:6 BW) anderzijds. Het vermogensrecht in **objectieve zin** wordt gevormd door de regels die betrekking hebben op de **subjectieve vermogensrechten**.

Goederen

Het vermogen bestaat uit **goederen**. Alle zaken en alle vermogensrechten zijn goederen (art. 3:1 BW). Zaken zijn de voor menselijke beheersing vatbare **stoffelijke objecten** (art. 3:2 BW). 'Goed' is het overkoepelende begrip dat wordt weerspiegeld in het systeem van het BW. In Boek 3 zijn regels opgenomen die betrekking hebben op goederen. Hieronder vallen zowel zaken als vermogensrechten. In Boek 5 worden uitsluitend zakelijke rechten behandeld.

Registergoederen zijn goederen waarvoor overdracht of vestiging in openbare registers noodzakelijk is (art. 3:10 BW). Tot de registergoederen behoren alle onroerende zaken (art. 3:89 BW), sommige roerende zaken en sommige vermogensrechten.

Vorderingsrecht en eigendom

De grondvormen van het vermogensrecht zijn **vorderingsrechten** en **eigendom**. Deze brengen de belangrijkste onderscheidingen naar voren.

Absolute en relatieve rechten

Een vorderingsrecht is **relatief**, dat betekent dat het een rechtsbetrekking is tussen twee bepaalde personen, namelijk de schuldeiser en de schuldenaar. Eigendom daarentegen is een **absoluut** recht. Een absoluut recht kan jegens iedereen worden gehandhaafd. Eigendom heeft twee kenmerken:

- **Exclusiviteit:** de eigenaar hoeft niet te accepteren dat een ander van de zaak gebruik maakt.
- **Droit de suite** (gevolg): eigendom heeft zaaksgevolg. Het eigendom blijft op de zaak rusten, ook al raakt zij in andere handen.

Zakelijke en persoonlijke rechten

Een **persoonlijk recht** is een aanspraak jegens een bepaalde persoon. Een vorderingsrecht is een persoonlijk recht. Een **zakelijk recht** is een recht op een zaak (art. 3:2 BW). Eigendom is een zakelijk recht (art. 5:1 BW).

Bij zakelijke rechten zijn twee beginselen van belang:

Het **eenheidsbeginsel**: wat de mens als een eenheid ervaart, bijv. een vulpen inclusief dop, wordt ook door het recht als eenheid gezien (art. 5:3 BW). Art. 3:4 BW bevat twee voorwaarden om te bepalen of iets een bestanddeel van de zaak is, namelijk de **verkeersopvatting** en een zeer hechte fysieke **verbinding**.

Het **individualiseringsprincipe** houdt in dat eigendom alleen naar soort en hoeveelheid kan bestaan, bij bepaalde zaken is dit niet mogelijk (art. 3:84 lid 2 BW).

Verbintenissen uit een andere bron

De twee belangrijkste bronnen van verbintenissen zijn de **overeenkomst** en de **onrechtmatige daad**. Er zijn echter ook andere bronnen van overeenkomst. Drie van deze andere bronnen van verbintenissen worden geregeld in de vierde titel van boek 6, dit zijn de **ongerechtvaardigde verrijking**, de **onverschuldigde betaling** en de **zaakwaarneming**.

Par. 2.1-2.4

Bron: Nieuwenhuis, J.H., Wolters Kluwer, 2025, H. II par. 2.1-2.4.

De **obligatoire overeenkomst** is een verbintenisscheppende overeenkomst en is bij uitstek geschikt voor partijen om zelfstandig onderlinge rechtsbetrekkingen aan te kunnen knopen.

Een **verbintenis** is een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking tussen twee of meerdere personen waarbij de één (schuldenaar/debiteur) tot een bepaalde prestatie is verplicht, terwijl de ander (schuldeiser/crediteur) tot die prestatie is gerechtigd. Een verbintenis kan rechtstreeks uit de wet voortvloeien. Een wet kan ook verwijzen naar een bron waar verbintenissen uit voortvloeien. Partijen scheppen door het sluiten van een obligatoire overeenkomst zelf en naar eigen verkiezing één of meerdere verbintenissen (art. 6:213 BW)

Er zijn ook andere overeenkomsten dan de obligatoire overeenkomst, bijvoorbeeld de huwelijksvoltrekking (art. 1:68 BW) als familierechtelijke overeenkomst en de bewijsovereenkomst (art. 153 Rv), waarbij partijen vastleggen hoe bepaalde feiten tussen hen moeten worden bewezen.

Aanbod en aanvaarding

Een overeenkomst komt tot stand door een **aanbod** en de **aanvaarding** van dit aanbod (art. 6:217 BW). Een aanbod kan worden omschreven als een **wilsverklaring** waarin een voorstel tot het sluiten van een overeenkomst is beschreven. In dit voorstel dienen de **belangrijkste verplichtingen** die uit de overeenkomst voortvloeien beschreven te worden. Wanneer het voorstel om een overeenkomst te sluiten onvoldoende duidelijkheid verschaft over de belangrijkste verplichtingen, dan is er sprake van een **uitnodiging tot het doen van een aanbod**.

Bijkomstige rechten en verplichtingen hoeven niet in het aanbod te worden vastgelegd. Indien niet anders is overeengekomen, dan vloeien deze voort uit de wet, de gewoonte of de eisen van redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 BW). Het aanbod hoeft geen uitsluitel te geven over de vraag waar de te verkopen zaak afgeleverd zal worden. Tenzij anders bepaald, zal dit de plaats zijn waar de verkochte zaak zich ten tijde van het sluiten van de overeenkomst bevond (art. 6:41 BW).

In sommige gevallen kan een overeenkomst ook tot stand komen zonder dat duidelijk is welke verklaring het aanbod bevat en welke de aanvaarding. Dit komt voor wanneer bijvoorbeeld een derde een voorstel doet tot het sluiten van een overeenkomst dat door beide partijen wordt aanvaard of wanneer een aanbod tot koop en een aanbod tot verkoop met dezelfde inhoud elkaar kruisen.

De **verbindende kracht** van de obligatoire overeenkomst houdt in dat na een tijdige aanvaarding de aanbieder niet langer op zijn aanbod terug kan komen en zich niet eenzijdig aan de contractuele verplichtingen kan onttrekken.

Wanneer verliest een aanbod zijn kracht?

Dit gebeurt in de volgende gevallen:

- Het aanbod wordt **verworpen** door degene aan wie het aanbod gericht is (art. 6:221 lid 2 BW);
- Door enkel **tijdsverloop**. Wanneer de termijn niet duidelijk bepaald is, dan is de geldigheidsduur afhankelijk van de wijze waarop het aanbod is gedaan:
 - Een mondeling aanbod dient direct te worden aanvaard;
 - Een schriftelijk aanbod waarin geen termijn van geldigheid staat vermeld, behoudt zijn geldigheid gedurende de tijd die de wederpartij redelijkerwijs nodig heeft om zich over het voorstel te beraden en te reageren.
- De aanbieder **herroept** zijn aanbod. Een aanbieding kan worden herroepen tot het moment dat de wederpartij het aanbod heeft aanvaard of een mededeling met betrekking tot de aanvaarding heeft verzonden (art. 6:219 lid 2 BW).

Twee afwijkende vormen van het aanbod

Er zijn twee afwijkende vormen van het aanbod. Dit is het **vrijblijvende aanbod** en het **herroepelijke aanbod**.

Het uitgangspunt dat een aanbod kan worden herroepen zolang het niet is aanvaard en er geen mededeling houdende ervaring is verzonden, kan in twee richtingen doorbroken worden. Wanneer er sprake is van een **vrijblijvend aanbod**, dan kan ook na aanvaarding het aanbod worden herroepen. Voorwaarde is dan wel dat dit **onverwijld** geschiedt (art. 6:219 lid 2 BW).

Wanneer **het aanbod onherroepelijk is**, dan kan gedurende de termijn van onherroepelijkheid niet worden herroepen, ook al is het aanbod nog niet aanvaard (art. 6:219 lid 1 BW).

Onherroepelijkheid van een aanbod komt onder andere in de volgende varianten voor:

- Partijen scheppen langs contractuele weg een onherroepelijk aanbod.
- Uit het aanbod zelf komt voort dat het gedurende bepaalde tijd niet kan worden herroepen. Dit is te herkennen aan formuleringen als: aanbod geldig tot, aanvaarding voor etc.

Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen het **herroepen** van een aanbod en het **intrekken** van een verklaring. Wanneer een verklaring wordt ingetrokken, wordt voorkomen dat een geldig aanbod tot stand komt. Om hiervan gebruik te kunnen maken, moet de intrekking de persoon tot wie zij is gericht eerder dan of gelijktijdig met de ingetrokken verklaring bereiken (art. 3:37 lid 5 BW).

Op welk tijdstip komt de overeenkomst tot stand?

Een tot een bepaalde persoon gerichte verklaring (bijvoorbeeld een aanvaarding) moet om haar werking te hebben, de persoon hebben bereikt (art. 3:37 lid 3 BW). Dit is de **ontvangsttheorie**.

Handelingsbekwaam

Iedere natuurlijke persoon is handelingsbekwaam tot het verrichten van rechtshandelingen voor zover de wet niet anders bepaalt (art. 3:32 lid 1 BW). **Handelingsbekwaamheid** is de mogelijkheid zelfstandig rechtshandelingen te verrichten waaraan men zelf onaantastbaar wordt gebonden.

Gebondenheid die voortvloeit uit een onrechtmatige daad (geen rechtshandeling) en de mogelijkheid om een rechtshandeling te verrichten in naam van een ander (er is geen sprake van eigen gebondenheid), worden niet bestreken door het vereiste van handelingsbekwaamheid. De mogelijkheid tot het verrichten van rechtshandelingen is alleen toegestaan aan personen die de daarbij betrokken belangen juist kunnen inschatten en de draagwijdte van hun initiatieven kunnen overzien.

Wie hiertoe niet in staat is, is **handelingsonbekwaam** en dient te worden bijgestaan door een vertegenwoordiger. Personen onder de achttien jaar, tenzij gehuwd of gehuwd geweest, zijn (in beginsel) handelingsonbekwaam. Alle andere personen zijn (in beginsel) handelingsbekwaam.

Er zijn een aantal uitzonderingen op het uitgangspunt van de leeftijdsgrens, namelijk bij gevallen waarin de minderjarige zelfstandig en volledig rechtsgeldige handelingen kan verrichten:

- Art. 1:234 lid 1 BW: een minderjarige is bekwaam in eigen naam rechtshandelingen te verrichten met **toestemming** van zijn wettelijke vertegenwoordiger.
- Art. 1: 234 lid 3 BW: de toestemming wordt verondersteld te zijn verleend, wanneer het een rechtshandeling betreft waarvan het in het **maatschappelijk verkeer** gebruikelijk is dat de minderjarige deze zelfstandig verricht.
- Art. 1:235 BW: **handlichting** is het middel om aan minderjarigen (ouder dan zestien) beperkte handelingsbekwaamheid te verlenen. Hiervoor is toestemming van de kantonrechter nodig.
- Art. 4:55 BW: het maken van een **testament** kan door minderjarigen die de leeftijd van 16 jaren hebben bereikt. Zij kunnen uiterste wilsbeschikkingen maken. Het testament is onaantastbaar.
- Art. 7:447 lid 1 BW: het aangaan van een **geneeskundige behandelovereenkomst** ten behoeve van zichzelf, kan door minderjarigen die de leeftijd van 16 jaren hebben bereikt.
- Art. 7:612 lid 1 BW: het aangaan van een **arbeidsovereenkomst** kan door minderjarigen die de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt.

Handelingsonbekwaamheid bij meerderjarigen (curatele)

Curatele biedt het middel bepaalde meerderjarigen handelingsbekwaamheid te ontnemen (art. 1:381 lid 2, 3 en 5 BW). Dit kan onder andere gebeuren bij geestelijk gestoorden, drugsmisbruikers of alcoholisten, omdat zij vaak niet in staat zijn hun belangen op een juiste wijze te behartigen. De ondercuratelestelling wordt uitgesproken door de rechtbank die ook een curator benoemt (art. 1:381 lid 1 BW). De **curator** treedt op als wettelijke vertegenwoordiger van de **curandus**. Wanneer de curandus een koopovereenkomst sluit zonder toestemming van de curator, is de koopovereenkomst **vernietigbaar** op vordering van de curator.

Het recht kent aan de bescherming van de handelingsonbekwame een hogere prioriteit toe dan aan de belangen van het handelsverkeer. Een rechtshandeling die verricht is door een handelingsonbekwaam persoon is **aantastbaar**. De vorm van deze aantastbaarheid verschilt echter per type rechtshandeling (art. 3:32 lid 2 BW). Een **rechtshandeling** van een onbekwame is **vernietigbaar**. Een **eenzijdige rechtshandeling** van een onbekwame, die niet tot één of meer bepaalde personen gericht was, is **nietig**.

Wil en verklaring

Een obligatoire overeenkomst is een **rechtshandeling**; een handeling met een beoogd rechtsgevolg. Een rechtshandeling bestaat uit twee elementen: de **wil** en de **verklaring** (art. 3:33 BW).

Er staan hierin twee uitersten tegenover elkaar:

- Enerzijds is er de **wilsleer**. Deze houdt in dat van contractuele gebondenheid alleen sprake kan zijn indien en voor zover er een verklaring aan ten grondslag ligt en daarmee corresponderend een volwaardig wilsbesluit.
- Anderzijds is er de **verklaringsleer**, die inhoudt dat men gebonden is aan wat men verklaart.

Een groot bezwaar van de wilsleer is dat het rechtsverkeer ernstig kan worden belemmerd wanneer nooit de zekerheid bestaat dat een bepaalde verklaring tot contractuele gebondenheid zal leiden. De verklaringsleer schiet haar doel voorbij, doordat hierin de verklaringen leiden tot contractuele gebondenheid die in strijd zijn met wat is bedoeld. In het Burgerlijk Wetboek wordt hiervoor een compromis gezocht in de 'dubbele grondslag' (art. 3:33 en 3:35 BW). De primaire grondslag is de wil (wanneer wil en verklaring overeenkomen) en alleen bij een verschil tussen wil en verklaring komt als subsidiaire grondslag het opgewekte vertrouwen te hulp.

Compendium Nederlands vermogensrecht

nrs. 1-4, 5-6, 9-11, 23, 25, 28-30, 32-39, 43-45, 315, 452-453, 457, 465-470.

Bron: Hijma, J. & Olthof, M.M., Wolters Kluwer, 2023, nrs. 1-4, 5-6, 9-11, 23, 25, 28-30, 32-39, 43-45, 315, 452-453, 457, 465-470.

Inhoud burgerlijk wetboek

Het Nederlands Burgerlijk Wetboek bestaat uit tien boeken. Het vermogensrecht is een gedeelte van het objectieve recht, het recht dat op iedereen toepasbaar is, en staat in de Boeken 3 t/m 9. Het vermogensrecht betreft goederen, zaken en vorderingsrechten. Deze begrippen worden verder in het blok verhelderd.

Goederenrecht en verbintenissenrecht

In het vermogensrecht omvat de regelgeving over de relatie tussen bezit en persoon, oftewel *goederenrecht*. Ook omvat het de regels omtrent de overeenkomsten tussen personen. Dit is het verbintenissenrecht.

Als wij een artikel noemen uit het Burgerlijk Wetboek (BW), dan noemen wij voor het artikel eerst het boeknummer, bijvoorbeeld 6:162. Door de gelaagde structuur kun je aan de hand van het boeknummer zien over welk onderwerp het gaat.

Boek 3

In Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek wordt het vermogensrecht in het algemeen beschreven. In artikel 3:2 BW wordt beschreven wat een zaak is, iets wat in het vermogensrecht erg belangrijk is. Een zaak is een vatbare stoffelijk object wat door de mens beheerst kan worden.

Artikel 3:6 BW geeft de criteria voor vermogensrechten: zij moeten overdraagbaar zijn en verband houden met een stoffelijk voordeel. Denk hierbij aan het overhandigen van graan in ruil voor geld.

Natrekking

Een eigenaar van een zaak (artikel 3:2 BW) is tevens eigenaar van alle bestanddelen (artikel 3:4 BW) van de zaak, aldus artikel 5:3 BW. Denk hierbij aan een kast, waarbij de deuren en planken deel uitmaken van de kast. De gevolgen van een **bestanddeel** zijn:

- In geval van een onroerende zaak is het bestanddeel ook onroerend (artikel 3:3 BW).
- Het bestanddeel kan niet afzonderlijk in eigendom worden overgedragen los van de hoofdzaak (artikel 5:3 BW).
- Het is onmogelijk om een bestanddeel over te dragen of er een beperkt recht op te vestigen afzonderlijk van de hoofdzaak. Slechts wanneer het bestanddeel een afzonderlijke zaak is, is dit mogelijk.

Indien een zaak een bestanddeel wordt van een andere zaak door een bepaalde verbinding ertussen, kan het rechtsgevolg zijn dat wat eerder een zaak was, stopt met het zijn van een zaak. Dit heet **bestanddeelvorming** (artikel 3:4 BW). Een ander rechtsgevolg is dat de eigenaar van de hoofdzaak waarvan de zaak bestanddeel wordt, tevens eigenaar wordt van die zaak, aldus artikel 5:14 lid 1 BW. Voor een roerende zaak die onderdeel wordt van een onroerende zaak geldt artikel 5:20 BW. Een derde rechtsgevolg kan zijn dat indien een roerende zaak onderdeel uit gaat maken van een onroerende zaak, deze roerende zaak ook een onroerende zaak wordt. Denk hierbij aan klusmateriaal dat in het huis wordt gebruikt om het op te knappen.

Vruchttrekking

Een vrucht maakt zolang deze verbonden is aan de hoofdzaak deel uit hiervan. Een vrucht aan een boom is dus een **bestanddeel**. Door het plukken van bijvoorbeeld een appel van een boom, wordt de appel een zelfstandige zaak volgens artikel 3:9 lid 4 BW. Artikel 5:17 BW bepaalt dat degene die het genotsrecht heeft op de zaak eigenaar wordt van de vruchten. Dit kan de eigenaar zijn (artikel 5:1 lid 3 BW), de erfpachter (artikel 5:89 BW) of de vruchtgebruiker (artikel 3:201 BW).

Eigendom

Natrekking wordt als **eigendomsverkrijging** gezien. Dit is deels onjuist, aangezien natrekking ook kan plaatsvinden zonder dat een persoon de eigendom van een zaak verliest, omdat het een bestanddeel is geworden van een andere zaak. Denk hierbij aan twee zaken die al in eigendom zijn van één persoon.

Daarnaast houdt een zaak die bestanddeel wordt van een andere zaak in beginsel op met het zijn van een zaak, waardoor eigendom niet altijd meer mogelijk is. Men zou kunnen spreken van **eigendomsuitbreiding** van de hoofdzaak.

Artikel 5:15 BW stelt dat vermenging ertoe kan leiden dat bepaalde stoffen (zoals olie en graan) op zodanige wijze worden vermengd dat dit één zaak wordt.

Zaaksvorming

Hierbij wordt uit diverse roerende zaken een nieuwe zaak gevormd. Het is een nieuwe zaak dus is er nog geen eigenaar. Art. 5:16 lid 1 BW geeft hiervoor de hoofdregel dat het eigendom van de nieuwe zaak aan de eigenaar van de oorspronkelijke zaken toekomt. Denk hierbij aan losse onderdelen van kapotte fietsen die een fietsenmaker gebruikt om een 'nieuwe' fiets in elkaar te zetten. De artikelen 5:14 en 5:15 BW zijn hierbij van belang indien het gaat om verschillende eigenaars. Er ontstaat **mede-eigendom**.

Bezit te goeder trouw

Algemeen

Vaak is het zo dat een bezitter van een goed ook de rechthebbende van dit goed is. In sommige situaties zijn de posities van rechthebbende en bezitter uit elkaar geraakt. In dit geval heeft de rechthebbende de kans het bezit van de bezitter opvorderen, zodat de posities weer bij elkaar komen.

Bezit te goeder trouw en te kwader trouw

Je bent als bezitter te goeder trouw wanneer je jezelf als rechthebbende beschouwt en dit ook redelijkerwijs zo mocht beschouwen (art. 3:118 lid 1 BW). Wanneer het bezit niet aan dit vereiste voldoet, is er sprake van bezit te kwader trouw.

Maatstaf goede trouw

Om te weten of iemand bezitter te goeder trouw is moet je art. 3:118 lid 1 BW in samenhang lezen met art. 3:11 BW. In art. 3:11 BW staat dat iemand te goeder trouw is als hij niet alleen denkt dat de situatie zo is als hij denkt, maar dat ook de omstandigheden van het geval redelijkerwijs met zich mee brengen dat hij dit mocht denken. Je kunt stellen dat goede trouw een subjectief begrip is met een krachtig objectief element. Het kan namelijk zo zijn dat iemand denkt dat hij rechthebbende is, maar wanneer hij dit eigenlijk niet had mogen denken of beter had moeten weten, is hij niet te goeder trouw.

Onderzoeksplicht

Dit ziet toe op het 'behoren te weten'. Wanneer er in een bepaald geval reden is om te twijfelen, dient er eerst nader onderzoek te worden gedaan om ervoor te zorgen dat er geen verkeerde voorstelling van zaken gevormd zal worden. Als deze twijfel niet kan worden weggenomen door het onderzoek, heeft dit als gevolg dat er geen sprake is van bezit te goeder trouw, als achteraf blijkt dat de bezitter geen rechthebbende was op het goed (art. 3:118 lid 1 jo. 3:11 BW). Ook al was er geen mogelijkheid om onderzoek te doen, belet dit niet dat diegene alsnog als iemand wordt aangemerkt die de feiten of het recht behoorde te kennen (art. 3:11, tweede zin BW).

Tijdstip van bezitsverkrijging

Om de vraag te beantwoorden of iemand te goeder trouw is, is het moment van bezitsverkrijging bepalend. Als een bezitter op een later tijdstip dan het moment van verkrijging ontdekt dat niet hij maar een ander rechthebbende op het goed is, maakt dit hem niet te kwader trouw (art. 3:118 lid 2 BW).

Vermoeden van goede trouw

De regel is dat de bezitter wordt vermoed te goeder trouw te zijn (art. 3:118 lid 3 BW). De tegenpartij die het bezit opeist moet dus bewijzen dat de bezitter niet te goeder trouw is.

Er moet bewezen worden dat de bezitter op het moment waarop hij aan het bezit begon:

- Zichzelf niet als rechthebbende beschouwde;
- Zich wel als rechthebbende beschouwde, maar dat hij dit niet mocht (art. 3:118 lid 1 BW):
 - Dit kan als de bezitter niet twijfelde, maar wel had moeten twijfelen;
 - De bezitter wel twijfelde;
 - Er niet voldoende onderzoek is verricht;
 - Onderzoek onmogelijk is geweest.

Redelijkheid en billijkheid

Vooraf in het verbintenissenrecht wordt er in grote mate rekening gehouden met de redelijkheid en de billijkheid. Art. 3:12 BW vult de redelijkheid en billijkheid in. Het artikel noemt drie gezichtspunten:

- Algemeen erkende rechtsbeginselen;
- De in Nederland levende rechtsovertuigingen;
- De maatschappelijke en persoonlijke belangen die bij het gegeven geval zijn betrokken.

Rechtsfeiten

We kunnen verschillende rechtsfeiten onderscheiden:

- De **rechtshandeling** is een menselijke handeling die is gericht op het tot stand brengen van een rechtsgevolg. Dit rechtsgevolg moet wel door het objectieve recht worden toegelaten. Wanneer het objectieve recht bepaalde eisen stelt aan de betreffende rechtshandeling, dan moet ook daaraan worden voldaan.
- De **feitelijke handeling** is een gedraging die een rechtsgevolg teweegbrengt zonder dat de handelende persoon dat beoogt. We onderscheiden twee feitelijke handelingen:
 - De **onrechtmatige daad** van art. 6:162 BW.
 - De **rechtmatige daad**. Dit zijn de verbintenissen die ontstaan anders dan uit een rechtshandeling of een onrechtmatige daad.
- Het **blote rechtsfeit** is een feit dat niet uit gedragen van een persoon bestaat, maar waar het objectieve recht wel een rechtsgevolg aan verbindt.

Wil, verklaring en gerechtvaardigd vertrouwen

Een overeenkomst is een rechtshandeling. Een rechtshandeling vereist een op een rechtsgevolg gerichte **wil** die zich door een **verklaring** heeft geopenbaard (art. 3:33 BW). Voor de totstandkoming van rechtshandelingen geldt dus als uitgangspunt dat het daarbij in het leven geroepen rechtsgevolg moet zijn gewild. Deze wil moet ook naar buiten kenbaar zijn.

Voor een overeenkomst zijn dus minimaal twee overeenstemmende (wils)verklaringen vereist: één van elke partij (wilsovereenstemming). In art. 6:217 BW zien we terug dat aanbod en aanvaarding de twee (wils)verklaringen vormen zoals bedoeld in art. 3:33 BW.

Ontspoorde wilsverklaringen

Wil en verklaringen kunnen op verschillende manieren uiteenlopen.

- Er is sprake van een uiterlijke gedraging die niet bedoeld is als wilsverklaring, maar deze lijkt wel een wilsverklaring te zijn. *A zit in een veilingzaal. Tijdens de veiling ontdekt hij een bekende in de zaal en hij steekt zijn hand naar diegene op. De veilingmeester denkt dat A een bod uitbrengt.*
- De wil is slechts schijnbaar op hetzelfde gericht. *A en B geven aan een woord of een combinatie van woorden in hun overeenkomst ieder een andere uitleg.* Deze situatie wordt toegelicht in het arrest *Bunde/Erckens*.
- Een wilsuiting mislukt door een spreek- of schrijffout, of door een communicatiefout doordat de persoon gebruik heeft gemaakt van een tussenpersoon die het bericht verkeerd overbrengt of van een technisch hulpmiddel dat het bericht verminkt doet overkomen. *A wil een grapje maken door een bepaald aanbod te doen. B onderkent de grap niet en accepteert het aanbod.*

Gezichtspunten art. 3:35 BW

De Hoge Raad stelde: "Indien partijen een overeenkomst wensen te sluiten, waarin een voor misverstand vatbare uitdrukking voorkomt, die zij ieder anders hebben opgevat, het antwoord op de vraag of al of niet een overeenkomst tot stand is gekomen, in beginsel afhangt van wat beide partijen over en weer hebben verklaard."

De Hoge Raad heeft hierbij 4 gezichtspunten gegeven (artikel 3:35 BW):

- Welke betekenis lag voor de hand?
- Was er sprake van deskundige bijstand?
- Is de vaststaande technische betekenis bekend bij de wederpartij?
- Is het resultaat van interpretatie te rijmen met het oogmerk?

Gevolg uiteenlopen wil en verklaring

Art. 3:33 BW vormt het uitgangspunt voor de totstandkoming van rechtshandelingen. In de gevallen waarin wil en verklaring uiteenlopen, is er in beginsel dan ook geen sprake van een geslaagde rechtshandeling.

Derdenbescherming ex. art. 3:35 BW

Het hiervoor genoemde uitgangspunt van art. 3:33 BW kent een vervolg in art. 3:35 BW. Dit artikel beschermt de wederpartij bij het uiteenlopen van wil en verklaring.

Er moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan:

- Een verklaring of gedraging van A;
- B vatte deze verklaring/gedraging op als een tot hem gerichte verklaring van een bepaalde strekking (subjectief criterium);
- De opvatting van B kwam overeen met de zin die hij in de gegeven omstandigheden redelijkerwijze aan A's verklaring mocht toekennen (objectiverend element).

Het gaat hier dus om de situatie waarin een gedraging of verklaring van de ene partij, het vertrouwen heeft gewekt bij de andere partij dat zij daadwerkelijk wilde wat zij verklaarde. De wederpartij mag de schijn van wil die door de verklaring of gedraging van de ene partij bij hen is opgewekt, in beginsel voor de werkelijk bestaande wil houden.

Gerechtvaardigd vertrouwen

Voor de derdenbescherming van art. 3:35 BW is alleen het vertrouwen hebben op een bepaalde verklaring van de wederpartij niet voldoende. Het vertrouwen moet namelijk ook gerechtvaardigd zijn. Het gaat hier volgens art. 3:35 BW om de zin die de vertrouwende onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijs aan de verklaring mocht toekennen.

Het gerechtvaardigd vertrouwen vereist *goede trouw* in de zin van art. 3:11 BW. Op grond van art. 3:11 BW zal dus moeten worden beoordeeld of iemand die is afgegaan op de schijn van wil, die schijn inderdaad voor werkelijkheid had mogen houden.

Redelijkheid en billijkheid

Wanneer een verklaring door de wederpartij anders is opgevat dan door de ander is bedoeld en de wederpartij heeft gerechtvaardigd vertrouwd, dan komt door de werking van art. 3:35 BW toch een overeenkomst tot stand. Bij uitzondering kan echter de verklarende partij worden geholpen door de *beperkende werking* van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 lid 2 en art. 6:2 lid 2 BW).

De redelijkheid en billijkheid hebben alleen een beperkende werking in de gevallen waarin een beroep op art. 3:35 BW naar de maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Dit komt echter zelden voor.

Derdenbescherming ex. art. 3:36 BW

In art. 3:36 is een algemene bepaling van “derdenbescherming” opgenomen. Dit artikel biedt bescherming aan derden die geen partij bij de overeenkomst waren, maar wel in redelijk vertrouwen een rechtshandeling hebben verricht uitgaande op de juistheid van de overeenkomst.

De persoon

Handelings(on)bekwaamheid

Dit is een herhaling van H2. J.H. Nieuwenhuis, Hoofdstukken vermogensrecht, Deventer: Wolters Kluwer, dertiende druk, 2025.

Handelingsonbekwaamheid versus feitelijke onbekwaamheid

Belangrijk op te merken is dat handelingsonbekwaamheid niet verward dient te worden met feitelijke onbekwaamheid. Bij **feitelijke onbekwaamheid** wordt er door het recht geen rekening gehouden met de wil van de onbekwame in verband met een bepaalde geestestoestand (art. 3:34 BW). Voorbeelden hiervan zijn shock, geestesziekte of dronkenschap.

Waarschuwingen

Let op de volgende punten.

- Art. 3:35 BW biedt de wederpartij geen bescherming tegen een beroep op handelingsonbekwaamheid;
- Art. 3:32 BW beperkt de gevolgen van handelingsonbekwaamheid tot rechtshandelingen;
- Handelingsonbekwaamheid van de rechthebbende maakt hem niet tevens beschikkingsonbevoegd.

De wettelijke regeling van de bronnen van verbintenissen

Uit art. 6:1 BW volgt dat verbintenissen alleen kunnen ontstaan wanneer dit uit de wet voortvloeit. Er zijn drie manieren waarop uit de wet kan voortvloeien dat een bepaald feit een verbintenis laat ontstaan.

- De wet wijst rechtstreeks feiten aan als bronnen van verbintenissen. Dit kan zowel in groepsverband (de overeenkomst en de onrechtmatige daad) als afzonderlijk (verbintenissen uit andere bron dan onrechtmatige daad of overeenkomst).
- De wet wijst via het ongeschreven recht bepaalde feiten aan als bronnen van verbintenissen.
- De wet wijst geen directe bron aan. Het feit doet echter toch een verbintenis ontstaan, omdat dit past in het stelsel van de wet en aansluit bij de in de wet geregelde gevallen.

Rechtshandelingen

Er zijn verschillende soorten rechtshandelingen te onderscheiden:

- De **meerzijdige rechtshandeling** is een rechtshandeling die tot stand komt door de samenwerkingen ten minste twee personen. Het bekendste voorbeeld hiervan is de overeenkomst. De meerzijdige rechtshandeling kan worden onderverdeeld in de wederkerige en de eenzijdige overeenkomst.
 - De **wederkerige overeenkomst** is een overeenkomst waarbij elk van beide partijen een verbintenis op zich neemt ter verkrijging van de prestatie waartoe de wederpartij zich daartegenover jegens haar verbindt (art. 6:261 BW).
 - De **eenzijdige overeenkomst** is een overeenkomst waarbij slechts aan één van beide kanten één of meerdere verbintenissen bestaan. Een voorbeeld hiervan is schenking.
- De **eenzijdige rechtshandeling** is een rechtshandeling die tot stand komt door het handelen van slechts één persoon. Een voorbeeld hiervan is het opmaken van een testament. De eenzijdige rechtshandeling kan worden onderverdeeld in gerichte en ongerichte rechtshandelingen.
 - De **ongerichte eenzijdige rechtshandeling** is niet tot een bepaalde persoon gericht. De rechtshandeling hoeft ook niet aan een persoon bekendgemaakt te worden.
 - De **gerichte eenzijdige rechtshandeling** is wel tot één of meer bepaalde personen gericht. De rechtshandeling is pas geldig als deze de personen heeft bereikt, aan wie de rechtshandeling gericht is.

Overzicht vertakking rechtsfeit. Bron: Slim Academy (2025-2026).

Aanvaarding

De **aanvaarding** bestaat uit een verklaring van de wederpartij waarin staat dat zij het aanbod aanvaardt. De aanvaarding moet in overeenstemming zijn met de inhoud van het aanbod (art. 6:225 BW). Daarnaast moet de aanvaarding plaatsgevonden hebben terwijl het aanbod nog geldig was (art. 6:221 BW).

Een aanvaarding is een tot de aanbieder gerichte (wils)verklaring. Een verklaring kan in beginsel in elke vorm geschieden (art. 3:37 lid 1 BW). Een verklaring verkrijgt haar werking op het moment dat deze de persoon heeft bereikt tot wie zij gericht is (art. 3:37 lid 3 BW). Een overeenkomst kan dus niet eerder tot stand komen dan op het moment waarop de aanvaarding bij de aanbieder aankomt. Wanneer de aanvaarding de aanbieder niet of niet tijdig bereikt, brengt zij geen overeenkomst tot stand.

Toch zijn er uitzonderingen in gevallen dat de aanvaarding de aanbieder niet tijdig bereikt. Dit kan in drie gevallen:

- Diens handeling;
- Handelingen van personen waarover hij aansprakelijk is;
- Door gerechtvaardigde omstandigheden die voor nadelen zorgen.

Krachtens art. 6:223 lid 1 BW kan een aanbieder veel waarde hechten aan de totstandkoming van de overeenkomst, ook al heeft de aanvaarding hem niet tijdig bereikt. Om deze reden kan de aanbieder de aanvaarding toch als tijdig zien.

Daarnaast staat in art. 6:223 lid 2 BW dat het ook kan voorkomen dat het de acceptant niet duidelijk was dat hij niet tijdig heeft aanvaard. Dan heeft de aanbieder de keuze om de aanvaarding als tijdig te beschouwen.

Hoofdstukken uit de Europese Codificatie geschiedenis

Bron: Lokin, J.H.A., Zwolve, W.J. & Jansen, C.J.H., *Boom juridisch*, 2020, par. VII.3-VII.4 (p. 356-376).

Revolutie, restauratie en codificatie (1795-1838)

Revolutie

De Republiek der Verenigde Nederlanden kwam tegen het einde van de achttiende eeuw in conflict met Engeland, door de contributie aan de smokkelhandel in oorlogsbenodigdheden gedreven op de Verenigde Staten en het gebrek aan bestraffing hiervan. In 1781 verscheen tevens in de Republiek het democratisch manifest van Joan Derk van der Capellen tot den Pol genaamd: 'Aan het volk van Nederland', dat de grondslag legde voor de burgeroorlog die volgde. Hij pleitte voor het gezag van het gehele volk van alle gewesten gezamenlijk en niet voor het gezag van de in 1748 ingestelde prins, de regenten of de Staten van de afzonderlijke gewesten. De echtgenote van de eerdergenoemde prins zocht als zus van de koning van Pruisen steun, wat leidde tot het binnentrekken van de Pruisische troepen in 1787. De patriotten konden niks beginnen, vluchtten naar Frankrijk en zo eindigde de Nederlandse revolutie. Men had zich niet weten te bevrijden van de oude federale structuur van de Republiek. Men leerde echter wel dat de soevereiniteit niet moest liggen bij ieder gewest afzonderlijk, maar bij de eenheidsstaat én dat steun vanuit het buitenland noodzakelijk was. Men zocht dan ook steun bij Frankrijk en met succes; in 1795 veroverde Frankrijk de Republiek. In 1798 grepen de Unitarissen de macht en werd Nederland een eenheidsstaat. De eenheidsstaat ziet men terug in artikel 1 van de Algemene Beginselen der Staatsregeling van 1798 – de eerste Nederlandse grondwet.

Eenheidsstaat en codificatie

De Bataafse Republiek

Artikel 28 van de Algemene Beginselen der Staatsregeling van 1798 stelt dat er een codificatie dient te komen. Hiervoor werd de zogeheten 'Commissie van Twaalf' opgericht, met drie subcommissies: strafrecht, procesrecht en burgerlijk recht. Hoogleraar Constantijn Cras was het belangrijkste lid van de privaatrechtelijke subcommissie. Hij was voorstander van de toetsing van elk recht aan het natuurrecht. Hij streefde echter tevens naar een uitvoerig wetboek, wat strijdig zou zijn met het oude ideaal van korte wetten. Volgens Cras zou het wetboek dus bestaan uit natuurrecht, maar ook het Romeinse recht, geschreven en ongeschreven recht. Het wetboek zou tevens gebaseerd worden op de Inleidinge tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid van Hugo de Groot. Er kwam al snel kritiek op het feit dat het wetboek tevens gebaseerd zou zijn op ongeschreven recht, ook wel costumen, gezien men verschillende ongeschreven regels kent in de voorheen verschillende gewesten, waardoor de eenheid van het wetboek, alsmede de volledigheid wordt doorkruist. Men besloot uiteindelijk dat de plaatselijke costumen van toepassing zouden blijven, voor zover zij niet strijdig waren met de codificatie. De codificatie liep echter op de klippen door allerlei obstakels. In 1806 sloot de Bataafse Republiek een verdrag met Frankrijk, waarin werd overeengekomen in Nederland een constitutionele koning in te stellen – de jongere broer van Napoleon; Lodewijk. Aan hem dankt Nederland zijn eerste civielrechtelijke codificatie: het Wetboek Napoleon ingerigt voor het Koninkrijk Holland (WNH).

Het Wetboek Napoleon ingerigt voor het Koninkrijk Holland (1809-1811)

Lodewijk kreeg de opdracht van zijn broer Napoleon om Code Napoleon in te voeren in Nederland, zonder enige aanpassingen. Lodewijk ging hier echter niet mee akkoord en stelde een commissie in die tot taak kreeg de Code Napoleon aan Nederlandse omstandigheden aan te passen. Hierbij werd gebruik gemaakt van het ontwerp van Van der Linden, die op zijn beurt weer gebruik had gemaakt van de stukken van de Commissie van Twaalf. In 1809 trad het WNH in werking. Hiermee werd het Romeinse recht en het inheemse recht eindelijk afgeschaft. Het WNH werd echter al snel vervangen door de Code Civil.

De Code Civil (1811-1838)

Het protest van Lodewijk jegens zijn broer Napoleon leidde ertoe dat het koninkrijk Holland in 1810 werd geannexeerd door Napoleon. Bij een keizerlijk decreet in 1811 werd bepaald dat alle Franse wetten – inclusief de Code Napoleon/Code Civil – van kracht zouden zijn in het voormalige koninkrijk Holland. De Code Civil zou gelden tot 1838, totdat het Burgerlijk Wetboek werd afgekondigd.

Het (Oude) BW (1838)

Het was niet de bedoeling dat de Franse wetgeving zou worden behouden met de komst van de nieuwe vorst Willem I. Er moest volgens Willem I een eigen nationale Nederlandse codificatie komen. Hier werd veel twijfel over geuit, echter Willem I hield vast aan zijn idee en benoemde in 1814 een commissie en een bijzondere staatsraad. Er ontstond al gauw discussie binnen de commissie omtrent de grondslag. Uiteindelijk werd een oorspronkelijk Nederlands werk als grondslag gebruikt. Dit leidde uiteindelijk tot het zogeheten Ontwerp 1816. Het Ontwerp 1816 heeft echter nooit de status van recht gekregen, wegens de vorming van het Koninkrijk der Nederlanden en de benoeming van de erfprins van Oranje. De Vereniging van het Noorden en het Zuiden van Nederland leidde tot een nieuwe grondwet én een aanpassing van de nationale codificatie. Nu de natie was uitgebreid met België, dienden ook de inwoners daarvan bij de codificatie betrokken te worden. Een commissie werd benoemd en het Ontwerp 1816 werd aangepast; het Ontwerp 1820. De Tweede Kamer verwierp het Ontwerp 1820 echter grotendeels. De Kamer ging dan ook zelf aanpassingen invoeren. Dit alles leidde uiteindelijk tot het burgerlijk wetboek in 1829/1830. Het burgerlijk wetboek is echter nooit in werking getreden, wegens wederom politieke feiten: de Belgische Opstand. Na de afscheiding van België werd het burgerlijk wetboek van 1830 als uitgangspunt genomen voor de codificatie. In 1838 werd het oude burgerlijk wetboek ingesteld.

Codificatie en hercodificatie

Het OBW 1838 is, gelet op de ontstaansgeschiedenis, nimmer gekoesterd als een product van eigen bodem gezien de Franse herkomst van grote gedeelten. Er zijn dan ook diverse pogingen ondernomen om het OBW 1838 te vervangen. Vanaf het einde van de negentiende eeuw werd tevens duidelijk dat het OBW 1838 niet mee ging met de technologische en politieke ontwikkelingen. De noodzaak voor herziening was dus groot, echter gooide de Tweede Wereldoorlog roet in het eten. Pas na het einde van de Tweede Wereldoorlog kwam het Ontwerp Meijers. Anticiperend op de technologische en politieke ontwikkelingen bevatte het Ontwerp Meijers open normen, leemten en erkende Meijers het belang van rechtersrecht.

Wij zoeken jou!

JOIN OUR TEAM!

Geld verdienen terwijl je studeert?

Ben jij op zoek naar de ideale bijbaan om te combineren met jouw studie? Een baan met vrijheid, verantwoordelijkheid en een baan waarin je jouw inhoudelijke kennis kunt laten zien. Lijkt dit je wat? Solliciteer dan op één van de functies bij Slim Academy!

Solliciteren of wil je meer info?

Kijk op onze website of scan de QR code voor een uitgebreide beschrijving van onze functies.

Ook zeer geschikt voor eerstejaars!

Interesse? Stuur je CV naar:

klantenservice@slimacademy.nl

Of stuur een whatsappbericht naar
06 81 60 19 60 voor meer informatie.

Scan de QR voor
onze functies

Slim
Academy

Ready to get started?

Join de Slim Academy WhatsappGroepen!

Begin je net aan je eerste jaar van je bachelor en heb je vragen over je studie, de school of andere relevante zaken? Sluit je dan aan bij onze WhatsApp-groepen, krijg antwoord op al jouw vragen en profiteer van de vele voordelen!

Chat met jouw mede-studenten

Maak kennis met je medestudenten, wissel ervaringen uit en bouw een waardevol netwerk op.

Stel al jouw (studie)vragen aan onze studie-experts

Of het nu gaat om studiegerelateerde vragen of praktische zaken rondom de school, onze experts staan klaar om je te helpen.

Krijg extra oefenvragen om jouw kennis te testen

Bereid je optimaal voor op toetsen en examens met aanvullende oefenvragen.

Krijg gratis voorbeeldsamenvattingen

Profiteer van hoogwaardige studiematerialen die je leerproces vergemakkelijken en je helpen succesvol te zijn.

Join nu de whatsappgroep
voor jouw studie en jaarlaag!

Slim Samengevat!

Het burgerlijk recht bestaat uit:

- Personen- en familierecht
- Vermogensrecht (art. 3:6 BW)
- Vermogensrecht in objectieve zin: geheel van regels over subjectieve vermogensrechten

Goederen en vermogen

- Goederen: alle zaken én vermogensrechten (art. 3:1 BW)
- Zaken: stoffelijke objecten, vatbaar voor menselijke beheersing (art. 3:2 BW)
- Vermogen = geheel van iemands goederen
- Registergoederen: overdracht vereist inschrijving in openbare registers (art. 3:10 BW)

Vermogensrechten: eigendom en vorderingsrechten

- Vorderingsrecht = relatief recht (tussen schuldenaar en schuldeiser)
- Eigendom = absoluut recht (handhaafbaar tegen iedereen)
- Kenmerken: exclusiviteit & zaaksgevolg (droit de suite)

Zakelijke vs. persoonlijke rechten

- Persoonlijk recht = aanspraak jegens een bepaalde persoon
- Zakelijk recht = recht op een zaak (bijv. eigendom, art. 5:1 BW)
- Eenheidsbeginsel: wat als eenheid geldt, wordt juridisch ook zo behandeld (art. 5:3 BW)
- Bestanddeelcriterium: verkeersopvatting + fysieke verbondenheid (art. 3:4 BW)
- Individualiseringsprincipe: eigendom moet op individueel identificeerbare zaken rusten

Verbintenissen en overeenkomsten

- Een verbintenis: vermogensrechtelijke rechtsbetrekking tussen schuldeiser en schuldenaar.

Kan ontstaan uit:

- Overeenkomst (art. 6:213 BW)
- Wet (bijv. onrechtmatige daad)
- Andere bronnen: onverschuldigde betaling, ongerechtvaardigde verrijking, zaakwaarneming

Totstandkoming van een overeenkomst

- Komt tot stand door aanbod en aanvaarding (art. 6:217 BW)
- Aanbod = wilsverklaring met voldoende concreet voorstel
- Onvoldoende duidelijk? → slechts een uitnodiging tot het doen van een aanbod

Geldigheid & herroeping aanbod

Aanbod vervalt bij:

- Verwerping (art. 6:221 lid 2 BW)
- Verloop redelijke termijn
- Herroeping vóór aanvaarding (art. 6:219 lid 2 BW)
- Vrijblijvend aanbod: kan nog na aanvaarding worden herroepen (onverwijld)
- Onherroepelijk aanbod: kan binnen genoemde termijn niet worden herroepen (art. 6:219 lid 1 BW)
- Intrekking van aanbod (art. 3:37 lid 5 BW) moet de ander tijdig bereiken

Handelingsbekwaamheid

- Iedere natuurlijke persoon is handelingsbekwaam, tenzij de wet anders bepaalt (art. 3:32 lid 1 BW)

Handelingsonbekwaam:

- Minderjarigen (<18 jaar), tenzij gehuwd of gehuwd geweest
- Personen onder curatele of met geestelijke stoornis
- Onbekwame moet vertegenwoordigd worden

Week 2

Voorgescreven literatuur

- **Hoofdstukken vermogensrecht.** Bron: Nieuwenhuis, J.H., Wolters Kluwer, 2025, H. II par. 2.5-2.10.
- **Compendium Nederlands vermogensrecht.** Bron: Hijma, J. & Olthof, M.M., Wolters Kluwer, 2023, nrs. 48 t/m 55, 475 t/m 481.
- **Prota.** Bron: Lokin, J.H.A., Prota, Boom juridisch, 2022, p. 242-251 (nrs. 28-31).

Voorgescreven jurisprudentie

- HR 11 mei 1951, m.nt. Ph.A.N. Houwing (Burgman/ Aviolanda).
- HR 15 november 1957, m.nt. W.C.L. van der Grinten (Baris/Riezenkamp);
- HR 21 januari 1966, m.nt. G.J. Scholten (Booy/Wisman);
- HR 21 december 1990, (Van Geest/Nederlof).

Hoofdstukken vermogensrecht

Par. 2.5-2.10

Bron: Nieuwenhuis, J.H., Wolters Kluwer, 2025, H II par. 2.5-2.10.

Een geestelijke stoornis

Mentale defecten bij één van de contractanten kunnen de overeenkomst aantastbaar maken. Een geestelijke stoornis kan leiden tot **curatele** (zie art. 1:378 BW), waardoor er sprake is van **handelingsonbekwaamheid**.

Overeenkomsten die zijn gesloten door een handelingsonbekwaam persoon zijn **vernietigbaar** (art. 3:32 lid 2). Echter is het de vraag of een psychische stoornis, buiten het geval van handelingsonbekwaamheid, het tot stand komen van een overeenkomst verhindert. Het gaat hierbij niet zozeer om de discrepantie tussen de wil en de verklaring, maar om het feit dat aan de verklaring geen juridisch volwaardig besluit ten grondslag ligt. Met behulp van een **onweerlegbaar vermoeden** wordt het probleem van een geestelijke stoornis gevat (art. 3:34 lid 1 BW). Wanneer aan de voorwaarden in dit artikel wordt voldaan, is de overeenkomst in beginsel vernietigbaar (art. 3:34 lid 2 BW). Wanneer de wederpartij zich met succes beroept op gerechtvaardigd vertrouwen (art. 3:35 BW), dan is de overeenkomst geldig.

Vertrouwensbeginsel (art. 3:35 BW)

Artikel 3:35 BW beschermt degene die 'eens anders verklaring of gedraging, in overeenstemming met de zin die hij daaraan in de gegeven omstandigheden mocht toekennen, heeft opgevat als een door die ander tot hem gerichte verklaring van een bepaalde strekking' (de **fidens**). De bescherming gaat ten koste van degene die een verklaring heeft afgelegd waaraan een overeenstemming met de wil ontbrak (de **nolens**). Het vertrouwen is **gerechtvaardigd** wanneer de fidens zich er met redelijke zorg van heeft overtuigd dat de ander zich van de strekking van diens verklaring bewust was. Als vuistregel geldt dat de eisen zwaarder worden naarmate de nadelen voor de nolens verbonden aan de geldigheid van de rechtshandeling groter zijn.

De niet bedoelde verklaring van de één staat iedere keer tegenover het vertrouwen van de ander. Er zijn twee mogelijkheden om dit op te lossen: bescherming van degene om wiens verklaring het gaat of bescherming van het vertrouwen van de wederpartij.

In verband met de zekerheid van het rechtsverkeer verleent het BW bij **samenloop** van een geestelijke stoornis (art. 3:34 BW) en het gerechtvaardigd vertrouwen (art. 3:35 BW) voorrang aan het gerechtvaardigd vertrouwen.

Ongeoorloofde overeenkomst

Het burgerlijk recht gaat uit van het **beginsel van contractsvrijheid**. Partijen zijn vrij hun verbintenissenrechtelijke betrekkingen een inhoud te geven die door hen gewenst is. Deze vrijheid is echter wel **begrensd** (art. 3:40 BW). Een overeenkomst kan in verschillende opzichten een ongeoorloofd karakter hebben. Het is belangrijk drie gevallen te onderscheiden:

- **Het sluiten van de overeenkomst is verboden.** Strijd met een dwingende rechtsbepaling levert nietigheid op, tenzij die bepaling niet de strekking heeft de geldigheid van daarmee strijdige rechtshandelingen aan te tasten (art. 3:40 lid 2 en 3 BW).
- **De inhoud van de overeenkomst is ongeoorloofd.** De overeenkomst is nietig vanwege de inhoud (art. 3:40 lid 1 BW). De toetsingsmaatstaf wordt gevormd door de goede zeden en openbare orde.
- **De strekking van de overeenkomst is ongeoorloofd.** De strekking kan worden beschreven als de voor beide partijen te voorziene gevolgen en kenbare motieven van de overeenkomst.

Wilsgebreken

Dwaling

Bij **dwaling** is er sprake van een wilsbesluit dat is gevormd onder invloed van een **onjuiste voorstelling van zaken**. Dit kan leiden tot **aantastbaarheid** van de overeenkomst, immers vormt de wil een centraal element van een rechtshandeling (art. 3:33 BW). Een beroep op dwaling zal alleen slagen wanneer aan een aantal voorwaarden is voldaan. De overeenkomst is vernietigbaar indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan (art. 6:228 BW):

- Er bestaat een **causaal verband** tussen dwaling en de totstandkoming van de overeenkomst.
- De dwaling moet vallen onder één of meer van de rubrieken a, b en c genoemd in bovenstaand artikel:
 - Inlichting van de wederpartij;
 - Ongeoorloofd zwijgen door de wederpartij (*Van Geest/Nederlof*);
 - Wederzijdse dwaling.
- **Kenbaarheid;** de overeenkomst zou met een juiste voorstelling van zaken niet tot stand zijn gekomen. Een beroep op dwaling heeft alleen kans van slagen wanneer de wederpartij begreep of moest begrijpen dat de omstandigheden waarover werd gedwaald voor de dwalende van doorslaggevende betekenis was. Deze **kenbaarheidseis** is een uitwerking van het **vertrouwensbeginsel**. Toepassing van deze eis heeft tot gevolg dat ondanks het ontbreken van een juiste voorstelling van zaken (dwaling) de wederpartij geen vernietiging van de overeenkomst hoeft te vrezen, tenzij hij heeft begrepen dat de omstandigheden waarover werd gedwaald voor de ander van doorslaggevende betekenis waren.
- Geen uitsluitend toekomstige omstandigheid (art. 6:228 lid 2 BW): vernietiging kan niet worden gegrond op een dwaling die uitsluitend een toekomstige omstandigheid betreft.
- De dwaling komt niet voor rekening van de dwalende.
De vernietiging kan niet worden gegrond op een dwaling die in verband staat met (art. 6:228 lid 2 BW):
 - De aard van de overeenkomst;
 - De in het verkeer geldende opvattingen;
 - Omstandigheden van het geval (*Booy/Wisman*).

In het algemeen mag worden afgegaan op mededelingen die door de wederpartij worden gedaan. Dit is echter in het algemeen en geldt niet in alle omstandigheden. Enkel wanneer aan alle bovenstaande voorwaarden is voldaan, kan een beroep op dwaling kans van slagen hebben.

Bedrog

Bedrog is een **gekwalficeerde vorm** van dwaling. Er is sprake van bedrog wanneer de onjuiste voorstelling van zaken **opzettelijk** door de tegenpartij teweeg is gebracht. Wanneer kan worden aangenomen dat de overeenkomst niet zou zijn gesloten indien de opzettelijke misleiding achterwege zou zijn gebleven, dan is de overeenkomst **vernietigbaar** (art. 3:44 lid 1 BW).

Volgens de wet zijn er verschillende vormen van misleiding (art. 3:44 lid 3 BW):

- Een opzettelijk gedane onjuiste mededeling;
- Het opzettelijk verzwijgen van enig feit dat de verzwijger verplicht was te vertellen;
- Het gebruik van een andere kunstgreep.

Bij vernietiging van een overeenkomst op grond van dwaling of bedrog is de wederpartij alleen verplicht tot het vergoeden van schade indien een onrechtmatige daad kan worden aangetoond. Een vordering tot vernietiging die wordt gebaseerd op bedrog heeft het voordeel, dat bij toewijzing onrechtmatig gedrag van de wederpartij vaststaat en dat eventuele schade dus moet worden vergoed door de wederpartij. In een beroep op dwaling wordt echter geen onrechtmatigheid van de wederpartij bewezen en zal dit afzonderlijk moeten worden aangetoond.

Bedreiging

Een overeenkomst is vernietigbaar wanneer zij door bedreiging tot stand is gekomen (art. 3:44 lid 1 BW). Het beroep kan alleen slagen wanneer er sprake is van **onrechtmatige bedreiging** met enig nadeel in persoon of goed (art. 3:44 lid 2 BW). Het gebrek in de wilsvorming is gelegen in de vrees voor mogelijk nadeel.

Een bedreiging kan in twee opzichten **onrechtmatig** zijn:

- Datgene waarmee wordt bedreigd is op zichzelf al onrechtmatig;
- Hetgeen waarmee wordt bedreigd is op zich niet onrechtmatig, maar de bedreiging dient ertoe iets te bereiken waarop men op geen enkele mogelijkheid recht kan doen gelden.

Misbruik van omstandigheden

Een overeenkomst is vernietigbaar wanneer zij door misbruik van omstandigheden tot stand is gekomen (art. 3:44 lid 1 BW). Aan de volgende eisen moet voldaan worden, wil een beroep op misbruik van omstandigheden slagen:

- **Bijzondere omstandigheden:** een onuitputtelijke opsomming hiervan staat vermeld in art. 3:44 lid 4 BW;
- **Kenbaarheid:** de wederpartij wist of moest begrijpen dat de ander door de bijzondere omstandigheden werd bewogen tot het sluiten van de overeenkomst;
- **Misbruik;**
- **Causaal verband:** anders zou de overeenkomst niet gesloten zijn.

Nietigheid en vernietigbaarheid

Een overeenkomst die door inhoud of strekking in strijd is met de goede zeden of de openbare orde is nietig (art. 3:40 BW). Een overeenkomst gesloten door een handelingsonbekwame is vernietigbaar (art. 3:32 lid 2 BW). Vernietigbaarheid houdt in dat de overeenkomst volledig van kracht blijft zolang zij niet op initiatief van de daartoe bevoegde partij is vernietigd. De vernietiging heeft een terugwerkende kracht (art. 3:53 lid 1 BW). Wanneer een overeenkomst wordt gesloten die in strijd is met art. 3:40 lid 1 BW, dan is de contractsvrijheid overschreden en wordt datgene dat beide partijen willen bewerken door de rechtsorde niet gedoogd. De overeenkomst moet in dit geval nietig worden verklaard. Een overeenkomst wordt nietig door een buitengerechtelijke verklaring of door een rechterlijke uitspraak. De bevoegdheid om vernietiging te vorderen verjaart na verloop van drie jaren (art. 3:52 BW). Uit een van rechtswege nietige overeenkomst ontstaan geen verbintenissen. Uit een vernietigbare overeenkomst vloeien wel verbintenissen voort, maar na vernietiging worden zij met terugwerkende kracht ongeldig.

Compendium Nederlands vermogensrecht

Nrs. 48-55, 475-481

Bron: Hijma, J. & Olthof, M.M., Wolters Kluwer, 2023, nrs. 48-55, 475-481.

Wilsgebreken

Inleiding

Een rechtshandeling lijdt aan een **wilsgebrek**, wanneer wil en verklaring van de handelende weliswaar overeenstemmen, maar de wil op 'onzuivere' wijze is gevormd. De rechtshandeling is vernietigbaar. De wet kent vier wilsgebreken: dwaling, bedrog, bedreiging en misbruik van omstandigheden.

Beroep op een wilsgebrek

Alleen degene van wie de wil gebrekkig was, kan beroep doen op het wilsgebrek. Vaak zal het wilsgebrek zijn veroorzaakt door de wederpartij, maar dit hoeft niet. Het wilsgebrek kan ook zijn veroorzaakt door een derde. Art. 3:44 lid 5 BW beschermt in dat geval ook de wederpartij, tenzij de wederpartij reden had om het bestaan van het wilsgebrek te veronderstellen.

Bedreiging

Iemand die onder dwang een wil en verklaring afgeeft, doet dit op een 'onzuivere' wijze. Wanneer iemand bedreigd wordt, is niet simpel vast te leggen. Er moet bijvoorbeeld causaliteit tussen de dreiging en het sluiten van de overeenkomst zijn. Ook moet de dreiging objectief relevant zijn en een weldenkend mens kunnen beïnvloeden (art. 3:44 lid 2 BW)

Bedrog

De tegenpartij die bewust een valse indruk heeft gewekt doet aan bedrog (art. 3:44 lid 3 BW). Als dit bedrog niet had plaatsgevonden en de overeenkomst was niet doorgedaan, dan wordt de overeenkomst vernietigbaar.

Misbruik van omstandigheden

Een overeenkomst is vernietigbaar wanneer zij door misbruik van omstandigheden tot stand is gekomen (art. 3:44 lid 1 BW). Aan de volgende eisen moet voldaan worden, wil een beroep op misbruik van omstandigheden slagen:

- Bijzondere omstandigheden: een onuitputtelijke opsomming hiervan staat vermeld in art. 3:44 lid 4 BW;
- Kenbaarheid: de wederpartij wist of moest begrijpen dat de ander door de bijzondere omstandigheden werd bewogen tot het sluiten van de overeenkomst;
- Misbruik;
- Causaal verband: anders zou de overeenkomst niet gesloten zijn.

Dwaling

Bij **dwaling** is er sprake van een wilsbesluit dat is gevormd onder invloed van een **onjuiste voorstelling van zaken**. Dit kan leiden tot **aantastbaarheid** van de overeenkomst, immers vormt de wil een centraal element van een rechtshandeling (art. 3:33 BW). Een beroep op dwaling zal alleen slagen wanneer aan een aantal voorwaarden is voldaan. De overeenkomst is vernietigbaar indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan (art. 6:228 BW):

- Er bestaat een **causaal verband** tussen dwaling en de totstandkoming van de overeenkomst.
- De dwaling moet vallen onder één of meer van de rubrieken a, b en c genoemd in bovenstaand artikel:
 - Inlichting van de wederpartij (art. 6:228 lid 1 sub a);
 - Ongeoorloofd zwijgen door de wederpartij (art. 6:228 lid 1 sub b);
 - Wederzijdse dwaling.
- **Kenbaarheid**; de overeenkomst zou met een juiste voorstelling van zaken niet tot stand zijn gekomen. Een beroep op dwaling heeft alleen kans van slagen wanneer de wederpartij begreep of moest begrijpen dat de omstandigheden waarover werd gedwaald voor de dwalende van doorslaggevende betekenis was. Deze **kenbaarheidseis** is een uitwerking van het **vertrouwensbeginsel**. Toepassing van deze eis heeft tot gevolg dat ondanks het ontbreken van een juiste voorstelling van zaken (dwaling) de wederpartij geen vernietiging van de overeenkomst hoeft te vrezen, tenzij hij heeft begrepen dat de omstandigheden waarover werd gedwaald voor de ander van doorslaggevende betekenis waren.
- Geen uitsluitend toekomstige omstandigheid (art. 6:228 lid 2 BW): vernietiging kan niet worden gegrond op een dwaling die uitsluitend een toekomstige omstandigheid betreft.
- De dwaling komt niet voor rekening van de dwalende.
De vernietiging kan niet worden gegrond op een dwaling die in verband staat met (art. 6:228 lid 2 BW):
 - De aard van de overeenkomst;
 - De in het verkeer geldende opvattingen;
 - Omstandigheden van het geval (*Booy/Wisman*).

Prota

nrs. 28-31

Bron: Lokin, J.H.A., *Prota*, Boom juridisch, 2022, p. 242-251 (nrs. 28-31).

Drie leerstukken in verband met de rechtshandeling

Soms lijdt een wilsverklaring aan een wilsgebrek, indien zij is afgelegd onder invloed van dwang, dwaling of bedrog. Het BW heeft hier nog een vierde gebrek aan toegevoegd, namelijk misbruik van omstandigheden. In de tweede plaats staat iemand vrij zijn wilsverklaring afhankelijk te stellen van een voorwaarde of tijdsbepaling. In de derde plaats heeft iedereen de mogelijkheid om wilsverklaringen af te leggen in naam van een ander die daartoe volmacht heeft gegeven. Deze drie leerstukken doen zich bij daden niet voor, net zoals bij een onrechtmatige daad.

Gebrekkige wil

De term gebrekkige wil suggereert dat de wil gebrekkig is door toedoen van dwaling, dwang of bedrog en dat zonder deze gebreken de wil afwezig zou zijn. Waarschijnlijk is het zo dat zonder deze oorzaken de wil er helemaal niet zou zijn geweest. Er kan alleen met recht over wilsgebrek worden gesproken, indien er sprake is van handelingsonbekwaamheid. De wil van bijvoorbeeld een drugsverslaafde kan men als gebrekkig aanmerken.

Aangezien het onhoudbaar is om de wilsgebreken dwang, dwaling en bedrog als een eenheid te beschouwen, zal ieder onderdeel afzonderlijk besproken worden. Er is alleen sprake van een eenheid, omdat zij leiden tot herstel in de oude toestand, *restitutio in integrum* en tot een exceptie. Er moet een duidelijk verschil worden gemaakt tussen **vernietigbaar** en **nietig**. Indien iets vernietigbaar is, wil dit zeggen dat de overeenkomst ongedaan kan worden gemaakt. Nietig betekent dat de overeenkomst ongedaan wordt gemaakt en er wordt gedaan alsof de overeenkomst er nooit is geweest.

Dwang ofwel bedreiging

Door middel van een exceptie van bedreiging, de *exceptio quod metus causa*, kon een onder **dwang** verrichte rechtshandeling worden vernietigd. Een andere mogelijkheid is dat er sprake is van *restitutio in integrum*, herstel in de oude toestand. Art. 3:44 lid 2 BW luidt: '*Bedreiging is aanwezig, wanneer iemand een ander tot het verrichten van een bepaalde rechtshandeling beweegt door onrechtmatig deze of een derde met enig nadeel in persoon of goed te bedreigen. Een bedreiging moet zodanig zijn, dat een redelijk oordelend mens daardoor kan worden beïnvloed*'.

Als er sprake is van bedreiging door een derde, zonder dat de eiser hiervan op de hoogte was, dan kan de rechtshandeling niet worden ontkracht en is deze onaantastbaar.

Bedrog ofwel arglist; Actio Pauliana

Bedrog of *dolus* is het opzettelijk misleiden van een partij door bijvoorbeeld het doen van een opzettelijk onjuiste mededeling, het opzettelijke zwijgen waar spreken geboden is of door een andere kunstgreep.

De exceptie van onbehoorlijkheid, de *exceptio doli*, was de meest toegepaste exceptie in het Romeinse recht. Dit werd veroorzaakt doordat, volgens deze exceptie, de rechter niet alleen moest onderzoeken of de eiser een arglist pleegde bij het aangaan van de rechtshandeling, maar ook of hij niet arglistig handelde door het eisen van het nakomen van deze rechtshandeling. Er wordt dus onderscheid gemaakt tussen de *dolus praesens*, de nu aanwezige arglist en de *dolus praeteritus*, de toen aanwezige arglist. Art. 6:2 BW bepaalt dat schuldeiser en schuldenaar zijn verplicht zich jegens elkaar te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid. Een apart geval is de *actio Pauliana*, vernoemd naar de jurist Paulus. Indien de schuldenaar

opzettelijk zijn schuldeisers benadeelt, door middel van het verrichten van rechtshandelingen waardoor hun verhaalsmogelijkheden beperkt worden, kan iedere benadeelde schuldeiser een actie instellen. Deze actie houdt in dat deze rechtshandelingen vernietigd worden.

Dwaling

Er is bij bedrog sprake van een **dwaling** van de bedrogen partij. De in de waan gebrachte partij wordt beschermd door het BW, waardoor deze vrijuit gaat. Er zijn twee gevallen wanneer de wederpartij in geval van dwaling vrijuit gaat. Ten eerste is dit wanneer de wederpartij niet hoefde te begrijpen dat de dwalende ingelicht moest worden. Ten tweede is dit wanneer de wederpartij zelf ook in dwaling verkeerde.

Slim Samengevat!

- Een geestelijke stoornis kan de geldigheid van een overeenkomst aantasten.
- Personen onder curatele (art. 1:378 BW) zijn handelingsonbekwaam; overeenkomsten zijn vernietigbaar (art. 3:32 lid 2 BW).
- Ook buiten curatele kan een psychische stoornis de rechtsgeldigheid beïnvloeden (art. 3:34 BW).
- Rechtshandeling is vernietigbaar wanneer de wil op onzuivere wijze is gevormd.
- Vier wilsgebreken in het BW:
 1. Dwaling
 2. Bedrog
 3. Bedreiging
 4. Misbruik van omstandigheden
- Alleen de benadeelde partij kan zich beroepen op het wilsgebrek.
- Wilsgebrek kan ook veroorzaakt zijn door een derde (art. 3:44 lid 5 BW).
- Dwaling = overeenkomst gesloten onder invloed van een onjuiste voorstelling van zaken.
- Bedrog = opzettelijke misleiding door:

Overeenkomst is vernietigbaar indien:

- Bijzondere omstandigheden aanwezig zijn (zie art. 3:44 lid 4 BW).
- De wederpartij wist of moest weten dat de ander hierdoor werd beïnvloed.
- Misbruik door de wederpartij.
- Causaal verband met sluiten van overeenkomst.

Nietig

- Overeenkomst heeft nooit bestaan in juridische zin.
- Bijvoorbeeld bij strijd met art. 3:40 lid 1 BW.

Vernietigbaar

- Overeenkomst is geldig tot vernietiging plaatsvindt.
- Vernietiging heeft terugwerkende kracht (art. 3:53 lid 1 BW).
- Alleen bevoegde partij kan vernietigen.

Vernietiging kan op twee manieren:

1. Buitengerechtelijke verklaring.
 2. Rechterlijke uitspraak.
- Vervaltermijn voor vernietiging: 3 jaar (art. 3:52 BW).
 - Nietige overeenkomst → geen verbintenissen ontstaan.
 - Vernietigbare overeenkomst → verbintenissen ontstaan, maar vervallen bij vernietiging.

Week 3

Voorgescreven literatuur

- **Hoofdstukken vermogensrecht.** Bron: Nieuwenhuis, J.H., Wolters Kluwer, 2025, H. IV, h. V en h. VI; 6.1, 6.2 en 6.6.1 t/m 6.6.3.
- **Compendium Nederlands vermogensrecht.** Bron: Hijma, J. & Olthof, M.M., Wolters Kluwer, 2023, nrs. 88, 331-332, 334-338, 340, 345, 347-349, 491-492, 493, 507-508, 512, 514-516, 519.

Voorgescreven jurisprudentie

- HR 19 mei 1967, m.nt. G.J. Scholten (Saladin/HBU).

Hoofdstukken vermogensrecht

Bron: Nieuwenhuis, J.H., Wolters Kluwer, 2025, H. IV, H. V en H. VI par. 6.1-6.2 & 6.6.

Hoofdstuk 6

Rechten van de schuldeiser bij niet-nakoming door de schuldenaar

Hoe kan er gereageerd worden wanneer een overeenkomst niet wordt nagekomen? In de eerste plaats kan er **nakoming** worden gevorderd op de rustende verplichting (art. 3:296 BW). In de tweede plaats kan er **vervangende schadevergoeding** worden gevorderd (art. 6:74 BW). Wanneer men hiervoor kiest, treedt voor de (primaire) verplichting tot nakoming de (subsidiare) plicht tot schadevergoeding in de plaats. De **subsidiare plicht tot schadevergoeding** is een schadevergoeding als vervanging van nakoming. Aangezien het een wederkerige overeenkomst betreft, heeft de schuldeiser twee mogelijkheden:

- Hij is bevoegd de nakoming van zijn verplichting tot betaling van de koopprijs **op te schorten** (art. 6:262 BW, exceptio non adimpleti contractus).
- Daarnaast kan hij de overeenkomst ontbinden (art. 6:265 BW). **Ontbinding** heeft als gevolg dat de verplichting tot nakoming voor beide partijen vervalt. Wanneer er voor ontbinding wordt gekozen, kan de schuldeiser, naast teruggave van het door hem reeds gepresteerde, aanvullende schadevergoeding vorderen (art. 6:277 BW).

Volgens art. 6:89 BW kan een schuldeiser geen beroep meer doen op een gebrek in de toegezegde prestatie, als hij niet binnen een redelijke tijd nadat hij het gebrek heeft ontdekt of redelijkerwijs had moeten ontdekken, bij de schuldenaar heeft geprotesteerd. Er zijn een aantal mogelijkheden die de schuldeiser heeft voor het geval dat de schuldenaar niet aan zijn verplichtingen voldoet. Deze zullen besproken worden.

Nakoming (art. 3:296 BW)

Nakoming is het verrichten van een prestatie die (volledig) voldoet aan de daartoe strekkende verbintenis. De schuldeiser komt aan vordering van nakoming toe wanneer nakoming uitblijft. De prestatie moet wel **opeisbaar** zijn. Indien geen tijd voor nakoming is bepaald, kan de verbintenis terstond worden nagekomen en kan er terstond nakoming worden gevorderd (art. 6:38 BW). Is er wel een tijd bepaald, dan wordt er alleen belet dat eerdere nakoming wordt gevorderd (art. 6:39 lid 1 BW).

Ontbinding en opschorting

De meeste overeenkomsten zijn **wederkerig**. Dit houdt in dat beide partijen een verbintenis op zich neemt ter verkrijging van de prestatie waartoe de wederpartij zich daartegenover ten opzichte van haar verbindt (art. 6:261 BW). Bij niet-wederkerige overeenkomsten ontbreekt een prestatieplicht van de één bij een samenhangende tegenprestatie van de ander.

Het is belangrijk om te weten in hoeverre de schuldeiser die wordt geconfronteerd met een nalatige wederpartij uit een wederkerige overeenkomst, zijn eigen prestatie kan opschorten of zich van zijn eigen prestatieplicht kan ontdoen.

Exceptio non adimpleti contractus

De volgorde waarin de wederzijdse prestaties dienen plaats te vinden, vloeit voort uit de wet of uit de overeenkomst. Buiten deze gevallen geldt ter zake van een wederkerige overeenkomst de regel 'gelijk oversteken'. De ene partij hoeft in dit geval niet te presteren als de ander zijn verplichtingen ook niet nakomt. Wordt hij niettemin aangesproken tot nakoming, dan kan hij een beroep doen op een opschortingsrecht. Door middel van de *exceptio non adimpleti contractus* wordt betaling van de koopprijs opgeschort totdat levering plaatsvindt. De *exceptio non adimpleti contractus* kan ook worden gebruikt wanneer nakoming door de ander tijdelijk of blijvend onmogelijk is (art. 6:54 sub b, 6:264 BW).

Art. 6:263 BW geeft nog een belangrijke uitbreiding aan de bevoegdheid tot opschorting met betrekking tot wederkerige overeenkomsten. Dit artikel luidt dat de partij die verplicht is het eerst te presteren/na te komen, bevoegd is de nakoming van haar verbintenis op te schorten, wanneer na het sluiten van de overeenkomst de partij mag aannemen, op grond van de tot kennis genomen omstandigheden, dat de wederpartij haar daartegenover staande verplichtingen niet meer zal nakomen.

Ontbinding

Wanneer de ene partij een verbintenis uit een wederkerige overeenkomst niet nakomt, is de andere partij bevoegd de overeenkomst te ontbinden (art. 6:265 BW). De ontbinding kan gedaan worden door zowel een schriftelijke verklaring van de daartoe gerechtigde als door een rechterlijke uitspraak (art. 6:267 BW). Is de schuldenaar niet verhinderd na te komen, dan is vereist dat de schuldenaar in verzuim is. In de regel is hiervoor een ingebrekestelling nodig. Ontbinding is ook mogelijk wanneer de tekortkoming in de nakoming de schuldenaar niet is toe te rekenen. In dat geval is er sprake van **overmacht**.

Gevolgen van ontbinding

Anders dan de vernietiging heeft de ontbinding van een overeenkomst wegens niet-nakoming geen terugwerkende kracht (art. 6:269 BW). Dit heeft twee belangrijke consequenties. De wet bevat met betrekking tot de ontbinding eigen regels voor de verbintenis tot ongedaanmaking (art. 6:271 BW). Een ontbinding bevrijdt beide partijen van de daardoor getroffen verbintenissen. Voor zover deze inmiddels zijn nagekomen, blijft de rechtsgrond voor deze nakoming in stand, maar ontstaat voor partijen een verbintenis tot ongedaanmaking van de al door hen ontvangen prestaties. Een tweede gevolg komt voort uit de omstandigheid dat de ontbinding geen terugwerkende kracht heeft.

De verkoper van een roerende zaak (geen registergoed) kan binnen de termijn genoemd in art. 7:44 BW een **recht van reclame** uitoefenen wanneer de koopprijs niet wordt betaald. Een geoorloofd beroep hierop houdt in dat de koopovereenkomst wordt ontbonden. Ook deze ontbinding heeft geen terugwerkende kracht. Anders dan bij de gewone ontbinding is echter dat de verkoper wel het eigendom van de geleverde zaak terugkrijgt (art. 7:39 lid 1 BW).

Wanneer verplichtingen niet worden nagekomen, kan er door de rechter nakoming worden geëist (art. 3:296 BW). De vraag rijst hoe een dergelijk vonnis ten uitvoer kan worden gelegd? De wet spreekt in dit geval van **reële executie**. De levering in de vorm van bezitsverschaffing die vereist is voor **vrijwillige nakoming** (art. 3:90 BW), wordt hier vervangen door de **executie** (art. 3:297 BW).

Wanneer is er sprake van een tekortkoming?

Tekortkoming omvat alle gevallen waarin hetgeen de schuldenaar verricht in enig opzicht achterblijft bij hetgeen de verbintenis vergt.

Gevallen waarin voor de toewijsbaarheid van de vordering tot schadevergoeding is vereist dat de schuldenaar in verzuim is, wordt er pas gesproken van tekortkoming wanneer het verzuim is ingetreden. Een belangrijke vraag hierbinnen is wat de verbintenis vergt.

Er zijn twee soorten verbintenissen. In een **resultaatsverbintenis** wordt bepaald hoe het resultaat tot stand moet worden gebracht, terwijl in een **inspanningsverbintenis** een bepaalde inspanning verplicht wordt gesteld.

Met dit onderscheid hangt een belangrijk verschil samen in de **processuele rolverdeling** ten aanzien van de bewijslast. Bij de resultaatsverbintenis kan de schuldeiser bij het uitblijven van het beoogde resultaat volstaan met het stellen en zo nodig bewijzen van het bestaan van de verbintenis en het uitblijven van het resultaat. De schuldenaar kan in dat geval slechts aan aansprakelijkheid ontkomen door te stellen en zo nodig te bewijzen dat het uitblijven van dat resultaat hem niet kan worden toegerekend (overmacht).

Wanneer de schuldeiser bij een **inspanningsverbintenis** niet tevreden is over het resultaat, moet hij stellen en zo nodig bewijzen dat de schuldenaar zich onvoldoende heeft ingespannen. Overmacht speelt als rechtvaardiging van de tekortkoming bij een zuivere inspanningsverbintenis geen rol.

Compendium Nederlands vermogensrecht

Bron: Hijma, J. & Olthof, M.M., Wolters Kluwer, 2023, nrs. 88, 331-332, 334-338, 340, 345, 347-349, 491-492, 493, 507-508, 512, 514-516, 519.

Rechten van de schuldeiser bij niet-nakoming

Recht op nakoming

Op grond van een verbintenis heeft een schuldeiser recht op nakoming (art. 3:296 e.v. BW), die hij eventueel kan afdwingen. Hierbij kan de schuldenaar veroordeeld worden alsnog de verschuldigde prestatie te verrichten. Vaak kan de schuldeiser het vonnis reëel executeren, wat inhoudt dat hij zonder medewerking van de schuldenaar het vonnis ten uitvoer kan leggen. Indien dit niet mogelijk is, kan de schuldeiser een dwangmiddel inzetten, zoals een dwangsom (art. 611a Rv).

De verbintenis

Begripsbepaling

Een verbintenis is een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking tussen twee (of meerdere) personen, waarbij de een (schuldenaar/debiteur) tot een bepaalde prestatie is verplicht, terwijl de ander (schuldeiser/crediteur) tot die prestatie is gerechtigd.

Het **vorderingsrecht** is een *persoonlijk of relatief recht* omdat de schuldeiser deze bevoegdheid tegenover een bepaalde persoon of bepaalde personen kan handhaven.

Wanneer een schuldenaar niet aan zijn verplichting voldoet, kan de schuldeiser verhaal halen op zijn vermogen. Dit noemt men **uitwinbaarheid**. Daarbij hoort de term **draagplicht**. Wanneer iemand degene is die rechtens uiteindelijk de gevolgen van de uitwinning in zijn vermogen behoort te voelen, dan is diegene draagplichtig.

De bronnen van een verbintenis

Inleiding

Om een overzicht te krijgen van de bronnen van een verbintenis is het van belang dat we eerst een onderscheid maken tussen de rechtsregel, het rechtsfeit en het rechtsgevolg.

- De **rechtsregel** is een wettelijke bepaling en kan worden gezien als een *objectief recht*.
- Het **rechtsfeit** is geen wettelijk begrip: het komt voort uit de *doctrine* (de rechtswetenschap). Het is een feit waar een rechtsgevolg wordt gekoppeld door het objectieve recht.
- Het **rechtsgevolg** is dat wat tot stand komt door het rechtsfeit.

De verhouding tussen de rechtsregel, het rechtsfeit en het rechtsgevolg is die van oorzaak en gevolg.

Oorzaak-gevolg verband. Bron: Slim Academy (2025-2026).

Uitleg bij de bron

De rechtsregel maakt een bepaalde gebeurtenis tot rechtsfeit en als gevolg van het rechtsfeit komt een concreet rechtsgevolg tot stand. Dit kunnen we concreter maken aan de hand van een voorbeeld. De *rechtsregel* is art. 6:213 BW (overeenkomst). Het *rechtsfeit* is het sluiten van de overeenkomst. De personen in kwestie passen de abstracte rechtsregel toe op een concrete situatie. Het *rechtsgevolg* hiervan is dat er een overeenkomst bestaat tussen deze personen.

Nakoming

Begripsbepaling

Nakoming (of voldoening) is het verrichten van de overeengekomen prestatie door een partij. Indien er aan de prestatie voldaan wordt, gaat de vordering teniet. Soms wordt ook 'betaling' gebruikt, al is betaling niet beperkt tot het voldoen van geldschulden. Er is sprake van een bevrijdende betaling, indien de wederpartij een geldsom voldoet en de verbintenis hierdoor teniet gaat.

Betreffende afdeling 6.1.6 BW zijn er drie belangrijke zaken om op te merken.

- Allereerst bevat deze afdeling regelend recht. Partijen kunnen hier dus van afwijken;
- Ten tweede beperkt deze afdeling zich niet alleen tot verbintenissen uit overeenkomst;
- Als derde punt geldt de afdeling ook voor geldschulden.

Nakomen

De schuldenaar is verplicht tot nakoming, aldus art. 6:30 BW. Ook een derde kan een bevrijdende betaling doen. Er dient te worden nagekomen aan de schuldeiser. In bepaalde gevallen kan er worden nagekomen aan een derde. Denk hierbij aan een gevolmachtigde die voor de schuldeiser de betaling in ontvangst neemt. Indien de schuldeiser handelingsonbekwaam is, dient er betaald te worden aan zijn wettelijk vertegenwoordiger (art. 6:31 BW).

Bevrijdende betaling

De hoofdregel luidt dat het vereiste voor nakoming van verbintenissen is dat er betaald wordt aan de schuldeiser. Soms is een derde bevoegd naast of met de schuldeiser.

Indien er sprake is van een handelingsonbekwame schuldeiser, dient de schuldenaar te betalen aan de wettelijke vertegenwoordiger (art. 6:31 BW).

Ook betaling aan een niet-inningsbevoegde kan bevrijdend zijn, bijvoorbeeld wanneer de schuldeiser de betaling achteraf bekrachtigt of wanneer hij hierdoor gebaat is (art. 6:32 BW). Daarnaast werkt de betaling bevrijdend indien de schuldenaar te goeder trouw is (art. 6:34 lid 1 BW). In dit laatste geval dienen er redelijke gronden te zijn om aan te nemen dat een persoon de schuldeiser zou zijn (art. 6:34 BW). Indien de schuldenaar een persoon ten onrechte heeft beschouwd als schuldeiser is art. 6:34 BW niet van toepassing. In dit geval kan mogelijk art. 3:61 lid 2 BW bescherming bieden.

Inhoud nakoming

Art. 6:28 BW bepaalt dat er geen goederen geleverd mogen worden met een ondergemiddelde kwaliteit, wanneer een bepaalde soort zaken is verschuldigd, ook wel generieke zaken genoemd.

Art. 6:29 BW bepaalt dat slechts indien overeengekomen de schuldenaar in termijnen mag betalen. Daarnaast bepaalt art. 6:45 BW dat er geen andere prestatie verricht mag worden dan overeengekomen. Alleen wanneer de schuldeiser toestemming geeft hiervoor kan de schuldenaar een andere prestatie verrichten. Men spreekt in dat geval van inbetalinggeving.

Verbintenissen tot het afleveren van zaken

De verbintenis tot aflevering van zaken is geregeld in afdeling 6.1.6. Afleveren is het verschaffen van bezit of houderschap. De schuldenaar moet tot de aflevering als een zorgvuldig schuldenaar zorg dragen voor de zaken, art. 6:27 BW. De schuldenaar mag bovendien niet afleveren beneden een goede gemiddelde kwaliteit, art. 6:28 BW. De overeenkomst bepaalt meestal waar de zaken moeten worden afgeleverd. Is dit niet zo, dan geldt voor de plaats van aflevering art. 6:41 BW. Als een beschikkingsonbevoegde de zaken heeft afgeleverd, dan kan hij vorderen dat deze worden afgeleverd aan de rechthebbende, art. 6:42 BW.

Tijdstip en plaats van nakomen

Indien niet apart overeengekomen, dient de overeenkomst **terstond** te worden nagekomen, aldus art. 6:38 BW. De vordering is na het sluiten van de overeenkomst dus direct opeisbaar. Indien er in de overeenkomst een termijn is opgenomen voor nakoming, dan stelt art. 6:39 lid 1 BW dat de schuldeiser wordt belet in het vorderen van nakoming zolang de overeengekomen termijn nog niet is verstreken. Conform lid 2 geldt betaling voor de vervaldag niet als onverschuldigd.

Met betrekking tot de plaats van nakoming kent de wet twee vormen, namelijk de haal- en de brengschuld. De haalschuld (art. 6:41 BW) betreft de plaats waar de zaak zich bevindt. Een brengschuld is te voldoen aan de woonplaats van de schuldeiser (art. 6:116 BW).

Opschorting

Een crediteur die niet voldoet aan de vordering van de debiteur kan leiden tot een last voor de debiteur. Als hij de vordering wil afdwingen van de crediteur kan hij zijn nakoming tijdelijk opschorten, totdat de crediteur zijn deel van de prestatie heeft geleverd. Het is een pressiemiddel om de druk op de crediteur op te voeren (art. 6:52 lid 1).

Uitleg en uitvoering

Rechtsgevolgen van de overeenkomst

Art. 6:248 lid 1 BW geeft bronnen weer die een leemte in een overeenkomst kunnen aanvullen. Naast de rechtsgevolgen die partijen zijn overeengekomen, zijn er ook rechtsgevolgen die uit de aard van de overeenkomst, de gewoonte, de wet of de eisen van redelijkheid en billijkheid voortvloeien. Art. 6:2 BW geeft als eis dat partijen zich jegens elkaar conform de eisen van redelijkheid en billijkheid dienen te gedragen.

Taalkundige uitleg van de overeenkomst

Een overeenkomst uitleggen op grond van alleen de woorden van de overeenkomst is onvoldoende. Er moet tevens naar de context worden gekeken. Dit kwam naar voren in het arrest *Haviltex*.

In het *Haviltex*-arrest heeft de Hoge Raad bepaald dat er bij de uitleg van overeenkomsten niet alleen kan worden volstaan met een zuiver taalkundige uitleg. Hierbij kwam aan de orde wat partijen redelijkerwijs onder de gegeven omstandigheden van elkaar mochten verwachten. Er wordt bijvoorbeeld ook gekeken uit welke maatschappelijke kringen een partij komt.

Vertrouwensleer

Omdat een overeenkomst voornamelijk is gebaseerd op verklaringen van partijen, moet er bij de uitleg hiervan gekeken worden naar wat partijen over en weer redelijkerwijs uit deze verklaringen mochten afleiden. Een bekend arrest hierbij is ook *Bunde/Erckens*, waarbij er onduidelijkheid bestond bij partijen over het begrip 'belastingschade'.

Over en weer-formule

In het *Haviltex*-arrest heeft de Hoge Raad aansluiting gezocht bij artikel 3:35 BW, namelijk dat er rekening gehouden dient te worden met een eventuele dubbele uitleg van een gemeenschappelijke verklaring. De inhoud van het artikel is later teruggekomen in het arrest. Belangrijk op te merken is dat de Haviltex-norm niet alleen geldt voor schriftelijke overeenkomsten, maar ook voor mondelinge.

Redelijkheid en billijkheid

Art. 6:248 BW is een herhaling van de inhoud van art. 6:2 BW. Deze geeft als hoofdregel dat de schuldeiser en de schuldenaar verplicht zijn de eisen van redelijkheid en billijkheid te honoreren tegenover elkaar. De redelijkheid en billijkheid valt onder het ongeschreven recht, wat inhoudt dat partijen niet alleen rekening dienen te houden met elkaars gerechtvaardigde belangen. Wat de redelijkheid en billijkheid daadwerkelijk inhoudt, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Art. 3:12 BW geeft enkele richtlijnen hiervoor, waaronder algemeen erkende rechtsbeginselen en maatschappelijke belangen.

Aanvullende werking

Indien er een leemte bestaat binnen een overeenkomst, kan de redelijkheid en billijkheid deze leemte opvullen. Let wel op: niet de rechter vult de leemte in de overeenkomst op, maar de redelijkheid en billijkheid. *Beperkende werking*

Volgens de redelijkheid en billijkheid kan een beroep op een bepaalde regel in de overeenkomst onacceptabel zijn. Art. 6:248 lid 2 en 6:2 lid 2 BW geven aan dat de redelijkheid en billijkheid in een dergelijk geval een beperkende (ook wel derogerende) werking kan hebben, waarbij de regel dan niet van toepassing is indien dit naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onacceptabel zou zijn. In de praktijk zal een dergelijke situatie niet vaak voorkomen, daar partijen gehouden worden aan eigen afspraken.

De redelijkheid en billijkheid kan zowel een aanvullende als een beperkende werking hebben. Hiertussen bestaat geen principieel verschil. Bij een contract kijkt men eerst naar de overeenkomst zelf en daarna wat partijen bedoeld zouden kunnen hebben. Dit is besproken in het *Haviltex*-arrest.

De redelijkheid en billijkheid buiten verbinteniserightelijke verhoudingen

Art. 6:2 BW geldt voor alle soorten verbintenissen. Ook de redelijkheid en billijkheid geldt niet alleen voor verbinteniserightelijke overeenkomsten. Bepaalde wetsartikelen geven aan dat de redelijkheid en billijkheid uitdrukkelijk van toepassing is op andere rechtsbetrekkingen dan alleen de verbintenis. Voorbeelden hierbij zijn art. 2:8 en 3:166 BW. De schakelbepaling van art. 6:216 BW geeft aan dat art. 6:248 BW overeenkomstig van toepassing is op niet alleen obligatoire overeenkomsten, maar ook op andere meerzijdige vermogensrechtelijke rechtshandelingen

Onvoorziene omstandigheden

Indien er zich omstandigheden voordoen na het sluiten van de overeenkomst die partijen niet voorzien hadden, bepaalt art. 6:258 BW dat de rechter op grond van de redelijkheid en billijkheid de overeenkomst op dit punt kan wijzigen of gedeeltelijk dan wel geheel kan ontbinden. Dit verzoek aan de rechter dient gedaan te worden door één van de partijen op grond van onvoorziene omstandigheden, die zodanig van belang zijn dat instandhouding ervan in strijd zou zijn met de maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Belangrijk te vermelden is dat de onvoorziene omstandigheden na het sluiten van de overeenkomst zijn ingetreden en dat partijen deze niet hadden kunnen voorzien bij het sluiten van de overeenkomst.

Drempels

Art. 6:258 lid 1 BW geeft twee beperkingen betreffende de mogelijkheid van wijziging van de overeenkomst door de rechter.

- Ten eerste moet er sprake zijn van *onvoorziene omstandigheden*;
- Ten tweede zijn de onvoorziene omstandigheden van *dusdanige aard*, dat conform de redelijkheid en billijkheid een wijziging nodig is.

Lid 2 van het artikel geeft aan dat een ontbinding niet kan worden uitgesproken indien de omstandigheden krachtens de aard van de overeenkomst of de opvattingen die in het verkeer gelden voor rekening moeten komen van de partij die zich erop beroept. Voorbeelden hierbij zijn indien de gewijzigde omstandigheden in de persoonlijke sfeer liggen, zoals een huwelijk dat onverwachts niet doorgaat en daardoor de bruidsjurk niet betaald wordt. Een ander voorbeeld is wanneer de overeenkomst gebaseerd is op een speculatief element, zoals het geval is bij de handel in opties. De Hoge Raad heeft bepaald dat de rechter terughoudend dient te zijn bij het toepassen van art. 6:258 BW.

Wederkerige overeenkomst

De **wederkerige overeenkomst** is een overeenkomst waarbij elk van beide partijen een verbintenis op zich neemt ter verkrijging van de prestatie waartoe de wederpartij zich daartegenover jegens haar verbindt (art. 6:261 BW).

Exceptio non adimpleti contractus

De volgorde waarin de wederzijdse prestaties dienen plaats te vinden, vloeit voort uit de wet of uit de overeenkomst. Buiten deze gevallen geldt ter zake van een wederkerige overeenkomst de regel '**gelijk oversteken**'. De ene partij hoeft in dit geval niet te presteren als de ander zijn verplichtingen ook niet nakomt. Wordt hij niettemin aangesproken tot nakoming, dan kan hij een beroep doen op een opschortingsrecht. Door middel van de exceptio non adimpleti contractus wordt betaling van de koopprijs **opgeschort** totdat levering plaatsvindt. De exceptio non adimpleti contractus kan ook worden gebruikt wanneer nakoming door de ander tijdelijk of blijvend onmogelijk is (art. 6:54 sub b en 6:264 BW).

Art. 6:263 BW geeft nog een belangrijke uitbreiding aan de bevoegdheid tot opschorting met betrekking tot wederkerige overeenkomsten, de **onzekerheidsexceptie**. Dit artikel luidt dat de partij die verplicht is het eerst te presteren/na te komen, bevoegd is de nakoming van haar verbintenis op te schorten, wanneer na het sluiten van de overeenkomst de partij mag aannemen, op grond van de tot kennis genomen omstandigheden, dat de wederpartij haar daartegenover staande verplichtingen niet meer zal nakomen.

Ontbinding

Wanneer de ene partij een verbintenis uit een wederkerige overeenkomst niet nakomt, is de andere partij bevoegd de overeenkomst te **ontbinden** (art. 6:265 BW). De ontbinding kan plaatsvinden door zowel een schriftelijke verklaring van de daartoe gerechtigde, als door een rechterlijke uitspraak (art. 6:267 BW). Is de schuldenaar niet verhinderd na te komen, dan is vereist dat de schuldenaar in verzuim is. In de regel is hiervoor een **ingebrekestelling** nodig. Ontbinding is ook mogelijk wanneer de tekortkoming in de nakoming de schuldenaar niet is toe te rekenen (art. 6:74 BW). In dat geval is er sprake van **overmacht**.

Gevolgen van ontbinding

Anders dan de vernietiging heeft de **ontbinding** van een overeenkomst wegens niet-nakoming **geen terugwerkende kracht** (art. 6:269 BW). Dit heeft twee belangrijke consequenties.

1. De wet bevat met betrekking tot de ontbinding eigen regels voor **de verbintenis tot ongedaanmaking** (art. 6:271 BW). Een ontbinding bevrijdt beide partijen van de daardoor getroffen verbintenissen. Voor zover deze inmiddels zijn nagekomen, blijft de rechtsgrond voor deze nakoming in stand, maar ontstaat voor partijen een verbintenis tot ongedaanmaking van de reeds door hen ontvangen prestaties.
2. Een tweede gevolg komt voort uit de omstandigheid dat de ontbinding geen terugwerkende kracht heeft. De verkoper van een roerende zaak (geen registergoed) kan binnen de termijn genoemd in art. 7:44 BW een **recht van reclame** uitoefenen wanneer de koopprijs niet wordt betaald. Een geoorloofd beroep hierop houdt in dat de koopovereenkomst wordt ontbonden. Ook deze ontbinding heeft geen terugwerkende kracht. Anders dan bij de gewone ontbinding is echter dat de verkoper wel het eigendom van de geleverde zaak terugkrijgt (art. 7:39 lid 1 BW).

Slim Samengevat!

- Recht op nakoming (art. 3:296 BW)
- Recht op vervangende schadevergoeding (art. 6:74 BW)
- Recht op opschorting van eigen prestatie (art. 6:52, 6:262 BW)
- Recht op ontbinding van de overeenkomst (art. 6:265 BW)
- Recht op aanvullende schadevergoeding na ontbinding (art. 6:277 BW)
- Recht van reclame bij koop roerende zaken (art. 7:39, 7:44 BW)
- Klachtplicht bij gebrekkige prestatie (art. 6:89 BW)
- Nakoming kan via de rechter worden afgedwongen.
- Reële executie maakt dwangmatige nakoming mogelijk (art. 3:297 BW).
- Dwangsom is mogelijk bij niet-vrijwillige nakoming (art. 611a Rv).
- Ontbinding kan buiten rechte via schriftelijke verklaring (art. 6:267 BW).
- Ontbinding vereist doorgaans verzuim van de schuldenaar.
- Verzuim ontstaat meestal na ingebrekestelling.
- Ontbinding heeft geen terugwerkende kracht (art. 6:269 BW).
- Na ontbinding ontstaat ongedaanmakingsverplichting (art. 6:271 BW).
- Nakoming kan niet worden gevorderd vóór de vervaldatum (art. 6:39 BW).
- Schuldeiser moet tijdig protesteren bij gebrekkige prestatie (art. 6:89 BW).
- Exceptio non adimpleti contractus: opschorting bij wederkerige overeenkomst.
- Opschorting ook mogelijk bij gegronde vrees voor niet-nakoming (art. 6:263 BW).
- Rechter kan schadevergoeding vaststellen naast ontbinding.
- Bij tekortkoming zonder toerekenbaarheid: overmacht.
- Overmacht sluit nakoming uit, maar kan ontbinding niet verhinderen.
- Bij inbreuk op een resultaatsverbintenis rust bewijslast op schuldenaar.
- Bij inspanningsverbintenis moet schuldeiser bewijzen dat onvoldoende is gedaan.
- Ook een derde kan bevrijdend nakomen (art. 6:30 BW).
- Nakoming dient te geschieden aan bevoegde ontvanger (art. 6:31-6:34 BW).
- Alleen prestatie conform afspraak bevrijdt van verbintenis (art. 6:45 BW).

Nawoord

Hèhè, het is je gelukt! Je hebt jouw samenvatting uitgelezen.

Wil je meer vertrouwen tanken voor het tentamen? Geen paniek! Wij kunnen je verder helpen in de vorm van handige abonnementen. Met een abonnement ontvang jij de samenvattingen altijd met korting en als eerste in huis! Nieuwsgierig geworden naar een combinatieabonnement van onze verschillende producten? Bekijk dan onze website!

Werken bij

Heb jij het idee dat je deze samenvatting ten minste net zo goed zou kunnen schrijven of zou kunnen verbeteren? Dan is de rol van Studieheld zeker iets voor jou. Je kunt werken vanuit huis, krijgt een riante vergoeding en je hebt een studiegerelateerde bijbaan die goed op je cv staat. Heb je interesse? Stuur dan jouw motivatie en cv naar klantenservice@slimacademy.nl.

Kom in contact met Slim Academy

Wil je op de hoogte blijven van de ontwikkelingen bij Slim Academy? Kom in contact via:

www.slimacademy.nl

@SlimAcademy.nl

klantenservice@slimacademy.nl

We wensen je veel succes met studeren en het halen van jouw tentamens!

Team Slim Academy

JOIN DE WHATSAPP GROEP

- ✓ Chat met jouw mede-studenten
- ✓ Stel al jouw (studie)vragen aan onze studie-experts
- ✓ Krijg extra oefenvragen om jouw kennis te testen
- ✓ Krijg gratis voorbeeldsamenvattingen

Studeer Slim **NIEUW** met onze oefenvragen!

Leer sneller, slimmer én op jouw eigen tempo

Oefen op je eigen manier:

- Bepaal zelf hoeveel vragen je wil beantwoorden
- Kies voor open en gesloten vragen
- Zie meteen of je antwoord goed is, of pas aan het einde
- Sla vragen over, pauzeer of kom later terug
- Check zelf je open vragen om je score eerlijk te houden

Lees hier meer over de oefenvragen

Gebruik de app op je telefoon of tablet, of ga naar je browser: **app.slimacademy.nl**

